

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально – науковий інститут педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Менжун Катерина Олексіївна

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО
МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ Л. М. Крившенко,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри дошкільної та
початкової освіти

« ____ » _____ 2020 року

Виконавець

_____ К. О. Менжун

« ____ » _____ 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1. Сутність інтерактивних технологій навчання	6
1.2. Особливості розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку	12
1.3. Сучасні тенденції використання інтерактивних технологій для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	34
РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	36
2.1. Діагностика рівнів розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку	36
2.2. Застосування інтерактивних технологій як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку	49
2.3. Аналіз формування експерименту дослідження розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку	61
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	72
ВИСНОВКИ.	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі відбуваються активні зміни, які характеризуються великою кількістю нововведень. Інноваційні процеси є закономірністю розвитку сучасної дошкільної освіти. Реалізація інноваційної діяльності в закладі дошкільної освіти забезпечує великі результати роботи з дітьми. Застосування нестандартних прийомів і видів освітньої діяльності з дітьми, нових методів і форм організації виховання та навчання дітей, сучасних освітніх технологій дає можливість досягти цього, для того щоб гарантувати професійну самореалізацію викладачів, а також саморозвиток особистості вихованців.

Відповідно до нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти мовленнєва компетентність є здатністю дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість [2].

Становлення, розвиток і формування зв'язного мовлення дошкільників було предметом дослідження вчених різних галузей: психологів (Л. Виготський, О. Лурія, Г. Леушина, С. Рубінштейн), психолінгвістів (М. Рождественский, Л. Щерба), педагогів (В. Захарченко, Н. Кузіна, Є. Тихеева), лінгводидактів (А. Богуш, Д. Фесенко, О. Біляєва, Л. Паламар). Об'єднувала всіх науковців думка про те, що покращити стан зв'язного мовлення у дітей можна завдяки використанню у корекційній навчально – виховній роботі новітніх та ефективних засобів, що мають бути доступними не тільки для спеціалістів та вихователів, але й для дітей. Такі засоби, в оптимальних умовах їх використання, мають потенційні можливості змотивувати дошкільників до роботи.

Розвиток зв'язного мовлення – найвідповідальніший період у розвитку дитини. Метою роботи педагога з розвитку мовлення дітей дошкільного віку є становлення початкової комунікативної компетентності дитини. Реалізація цієї мети передбачає, що до кінця дошкільного віку мова стає універсальним засобом спілкування дитини з оточуючими людьми. Практика ж свідчить про збільшення кількості дошкільнят з мовними порушеннями. На сьогоднішній день - образна, багата синонімами, доповненнями і описами мова у дітей дошкільного віку – явище дуже рідкісне. Тому необхідно дбати про своєчасне формування мовлення дітей, про її чистоту і правильність, попереджаючи і виправляючи різні порушення, якими вважаються будь-які відхилення від загальноприйнятих форм мови. Найбільший ефект роботи з розвитку мовлення дошкільника буде отримано, якщо проводити її через різноманіття інтерактивних ігор, так як основним видом діяльності дошкільнят є гра.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність застосування інтерактивних технологій як засобу розвитку зв'язного мовлення.

Завдання дослідження :

1. З'ясувати теоретичні основи використання інтерактивних технологій як засобу розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого шкільного віку.
2. Теоретично обґрунтувати інтерактивні технології як засіб зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.
3. Визначити критерії, показники та рівні розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку.
4. Експериментально перевірити ефективність застосування інтерактивних технологій як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Об'єктом дослідження: розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Предметом дослідження: застосування інтерактивних технологій як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження. Теоретичні: теоретичний аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури, який ми використовували для розв'язання поставлених завдань; *емпіричні:* констатувальний, формувальний і контрольний експерименти для виявлення результативності експериментальної частини; математично метод.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні інтерактивних технологій для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку, який дозволяють контролювати процес і відслідковувати динаміку розвитку мовлення дітей та оптимізувати обробку результатів діагностичних досліджень якості навчання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблені рекомендації щодо застосування інтерактивних технологій сприяють розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти.

Апробацію результатів наукового дослідження здійснено у вигляді друку публікацій:

- Крівшенко Л. М., Менжун К.О. Інтерактивні технології як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку // Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів, магістрантів та молодих науковців. – Суми: ФОП Цьома С. П., 2021. – С. 202-207;
- Менжун К. О. Особливості (експериментальної) методики розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку за допомогою інтерактивних технологій // Актуальні питання дошкільної і початкової освіти – 2021: збірник статей молодих науковців. – Суми: ФОП Цьома С. П., 2021 – 222 с. – С. 112 – 117.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 77 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Сутність інтерактивних технологій навчання

Формування сучасної моделі освіти вимагає інноваційних підходів до вирішення педагогічних проблем сучасності. Освіта повинна розвивати механізми інноваційної діяльності, знаходити творчі способи вирішення життєво важливих проблем, сприяти перетворенню творчості в норму і форму існування людини. Сутність такого навчання полягає в орієнтації навчального процесу на потенційні можливості людини та їх реалізацію.

Аналіз досліджуваного матеріалу показав, що *педагогічні інновації* – це створення нових педагогічних технологій в освіті, тобто освітніх технологій. А освітню технологію становить сукупність науково і практично обґрунтованих методів та інструментів для досягнення бажаного результату в будь – якій сфері освіти. Дефініція «освітня технологія» видається більш широким, ніж педагогічна технологія. Таким чином, інновації – це, з одного боку, процес оновлення, реалізація нових ідей, їх впровадження, а з іншого – це діяльність щодо запровадження нового в певну соціальну практику [14, с. 97].

Інноваційні технології – це педагогічні технології нового покоління. Вони спрямовані на вирішення багатьох проблем, пов'язаних з активізацією навчальної діяльності дітей навчального закладу, і сприяють формуванню необхідних професійно-особистісних якостей, професійної свідомості та самосвідомості. Головною метою інноваційних технологій є підготовка людини до життя в постійно мінливому світі. В системі освіти інноваційні педагогічні технології пов'язані з внесенням змін до мети, зміст, методи і технології, форми організації і систему управління [7, с. 58].

С. Гончаренко визначає типи нововведень в освітньому процесі: «по співвіднесеності нового в педагогічний процес, за ознакою масштабності, за ознакою інноваційного потенціалу, засновані на угрупованні ознак по відношенню до свого попередника» [17, с. 14].

Безперервний пошук ефективних методів навчання призводить до широкого використання інтерактивних технологій. Можна виділити два підходи до поняття «інтерактивність», це:

1. Діалог, обговорення, взаємодія.
2. Опитування з використанням інтерактивних ігор.

Вперше термін «інтеракція» був використаний у назві теорії символічного інтеракціонізму, що спирається на ідеї Г. Блумер, Ч. Кулі, Дж. Болдуїна, Г. Зіммель. Інтерактивні методи навчання мають ряд особливостей, які слід враховувати в реальній навчальній діяльності (М. В. Кларін, В. В. Ніколіна, Т. С. Паніна, Л. Н. Вавилова і ін.).

Суть інтерактивного навчання полягає в такій організації навчального процесу, при якій практично всі учні виявляються залученими до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти та рефлексувати з приводу того, що вони знають та думають.

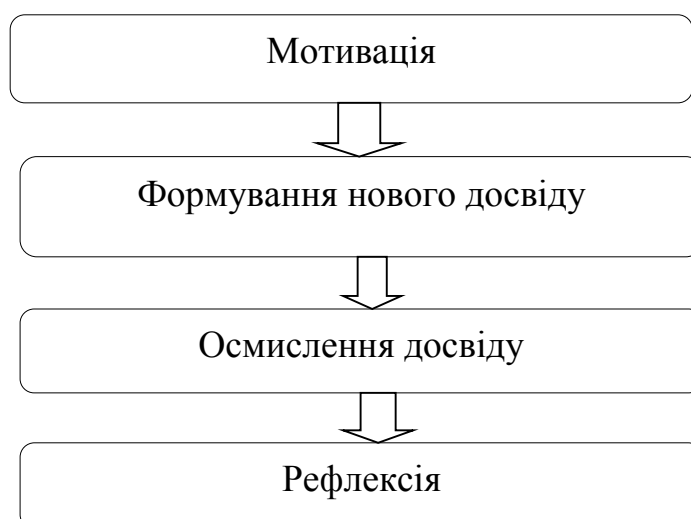

Рис.1.1. Логіка навчальної діяльності з використанням інтерактивних методів навчання [18]

Сучасна вітчизняна практика опановує різні форми і методи інтерактивного навчання. Створюються сучасні способи ведення дискусій, навчальних ігор, освоюються і доповнюються діяльність зарубіжних вчених. Згідно точки зору М. Коченгіної, інтерактивне навчання одночасно вирішує три завдання:

1. навчально – пізнавальне (гранично конкретне);
2. комунікаційно – розвиваюче (пов'язане із загальним, емоційно-інтелектуальним фоном процесу пізнання);
3. соціально – орієнтаційне (результати якого проявляються вже за межами навчального часу і простору) [37, с.35].

Крім того, методи інтерактивного навчання можна розділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (2 – 6 чоловік), другі – спільну роботу і взаємонавчання всього колективу [44, с. 57].

Серед найважливіших сучасних компетенцій слід зазначити наступні:

- здатність діяти в рамках узгоджених цілей і завдань;
- вміння узгоджувати свої дії з діями партнера (враховувати думку іншого);
- вміння жити разом (кооперуватися, йти на компроміс);
- здатність самозмінюватись, якщо наявні можливості не відповідають сучасним вимогам.

Формування даних компетенцій можливе тільки через відповідний досвід діяльності та спілкування, який може бути отриманий в режимі інтерактивного навчання.

При інтерактивному навчанні педагог виконує функцію помічника в роботі, одного з джерел інформації, центральне місце в його діяльності займає не окрема дитина індивід, а група взаємодіючих дітей, які стимулюють і активізують один одного.

На думку Г. Швачича, «при застосуванні інтерактивних методів найсильніше діє на інтелектуальну активність дух змагання, суперництва,

змагальності, який проявляється, коли люди колективно шукають істину. Крім того, діє такий психологічний феномен, як зараження (не наслідування, а саме зараження), і будь-яка висловлена сусідом думка здатна мимоволі викликати власну, аналогічну, або близьку до висловленої, або, навпаки, зовсім протилежну» [52, с. 74].

Найґрунтовніше ці ефекти проявляються при ігрових та тренінгових формах проведення занять.

Дуже багато з названих форм і методів інтерактивного навчання припускають таку форму організації пізнавальної діяльності дітей, як робота в малих групах. У практичній дидактиці останнім часом за прикладом психологів для опису технологічних кроків стали використовувати термін «методика» в значенні «сукупність методів, прийомів практичного виконання чого-небудь», часто термін «методика інтерактивного навчання» зустрічається в зарубіжних джерелах.

До інтерактивних технологій навчання (технологія навчання включає сукупність форм, методів, прийомів, засобів, що дозволяють досягти запланованого результату) можна віднести колективну думки-діяльність – «форму взаємодії педагога – навчальної групи, що протікає в пошукових творчих ситуаціях» (К. Вазин), модерацію, колективний спосіб навчання (В. Дьяченко) та ін.

У сучасній вітчизняній освітній практиці освоюються різні форми і методи інтерактивного навчання, створюються оригінальні техніки ведення дискусій, навчальних ігор, адаптуються напрацювання зарубіжних колег [50, с. 25].

Інтерактивні методи навчання дозволяють інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння і творчого застосування знань при вирішенні практичних завдань, ефективність забезпечується за рахунок більш активного включення дітей в процес не тільки отримання, але і безпосереднього (тут і тепер) використання знань. Якщо форми і методи інтерактивного навчання використовуються регулярно, то в дітей формуються продуктивні підходи до

оволодіння інформацією, зникає страх висловити неправильне припущення і встановлюються довірчі відносини з викладачем.

Проблеми сучасної освіти сприяють дедалі більшому протиставленню традиційного інтерактивного навчання. Порівнюючи традиційні та інтерактивні форми навчання можна виділити основну відмінність: перші звертаються тільки до інтелекту учня, а другі зачіпають особистість того, хто навчається цілком – його думки, почуття, знання, інтерес і прагнення. Навчання з допомогою інтерактивних форм супроводжується «отриманням знань».

Інтерактивне навчання засноване на прямій взаємодії дітей із навчальним оточенням, на власному досвіді учасників. Традиційне навчання засноване на становищі педагога як суб'єкт, а учня – об'єкта педагогічного процесу. У концепції інтерактивного навчання це положення замінюється уявленням про учня як суб'єкт своєї навчальної діяльності. Іншими словами, в порівнянні з традиційним, в інтерактивному навчанні змінюється взаємодія педагога і учня: активність педагога поступається місцем активності учня, а завданням педагога стає створення умов для їх ініціативи. Педагог відмовляється від ролі своєрідного фільтра, що пропускає через себе навчальну інформацію, та виконує функцію помічника у роботі, одного з джерел інформації.

Однак говорячи про ефективність інтерактивних форм навчання порівняно з традиційними, що вони не тільки можуть протиставлятися, а й мають доповнювати один одного. Поєднує їх ступінь активності дітей на занятті (таблиця 1.1).

Завдання педагога в інтерактивному навчанні полягає у спрямуванні діяльності дітей. Він розробляє план уроку як сукупність інтерактивних вправ і завдань, під час роботи з яких навчається вивчає матеріал. Принципова відмінність інтерактивних завдань від звичайних у цьому, що під час виконання учений отримує стимул до внутрішнього переживання, що сприяє, крім глибшого засвоєння матеріалу, його ціннісного переосмислення і

виділення з нього екзистенційних орієнтирів. Інша відмінність інтерактивного навчання полягає в тому, що в ході його не тільки і не стільки закріплюється вже вивчений матеріал, скільки вивчається новий.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика інтерактивних та традиційних форм навчання

Традиційна форма навчання	Інтерактивна форма навчання
1. Визначається фізіологічним розвитком та соціальним примусом. 2. Планування процесу здійснюється викладачем. 3. Навчальна діяльність дітей спрямовано передачу знань. 4. Оцінка діяльності дітей на занятті здійснюється викладачем. 5. Груповий та індивідуальний спосіб навчання. 6. Не враховується пізнавальна та емоційна сфера учня, його індивідуальні можливості	1. Визначається завданнями з розвитку особистості та професійними вміннями. 2. Планування навчальної діяльності разом із учнями. 3. Орієнтація на пошук нових знань на основі досвіду. 4. Спільно з учнями самооцінка та взаємоконтроль. 5. Комбінування колективного, групового, парного, малими групами та індивідуального способу навчання. 6. Постійне поєднання в практиці навчання пізнавальної та емоційної сфер, ситуація діалогу та відкриття нового знання

Режим інтеракції відповідає цільовим орієнтаціям інтерактивних технологій:

- активізація індивідуальних розумових процесів дітей;
- порушення внутрішнього діалогу у дітей;
- забезпечення розуміння інформації, що є предметом обміну;
- індивідуалізація педагогічного впливу;

- висновок що навчається на позицію суб'єкта навчання;
- досягнення двостороннього зв'язку (обміну інформацією) навчального та учня.

Таким чином, інтерактивні педагогічні технології можна використовувати з дошкільного віку, оскільки суть такої роботи, її завдання та цільові орієнтири залишаються тими самими, що й у школі, у професійній освіті, а саме:

- сприяти формуванню індивідуальної інтелектуальної активності кожної дитини,
- розвивати міжособистісні стосунки,
- формувати комфортні умови для самоосвіти, саморозвитку особистості кожного вихованця.

У дошкільній освітній установі впровадження в освітній процес інтерактивних педагогічних технологій спрямоване на формування інтегративних якостей дошкільнят, оволодіння ними конструктивними способами та засобами взаємодії з оточуючими відповідно до завдань.

1.2. Особливості розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку

Мова – найважливіша, притаманна людині, психічна функція. Завдяки мовному спілкуванню відбиття світу в його свідомості постійно поповнюється і збагачується тим, що відбивається в суспільній свідомості. Дослідження психологів підтверджують, що спілкування є головним фактором психічного розвитку, одним з основних джерел надходження знань про навколишню дійсність.

Мова і мовлення сучасної людини – результат тривалого історичного розвитку. Дитина засвоює мову в процесі спілкування з дорослими. Завдяки мови, особливо її письмовій формі, здійснюється передача і засвоєння общественноісторического досвіду. Поза мови неможливе формування свідомості і оволодіння людиною знаннями. Слово не тільки позначає

предмети навколишнього світу, а й абстрагує, виділяє необхідні ознаки, узагальнює сприймаються сигнали, відносячи їх до певних категорій, систематизуючи безпосередній досвід.

Згідно з новою редакцією Базового компоненту дошкільної освіти діалогічна компетенція дитини вважається сформованою, якщо дошкільник ініціює і підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідає на запитання співрозмовника і звертається із запитаннями, орієнтується в ситуації спілкування, вживає відповідні мовні і немовні засоби для вирішення комунікативних завдань; дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету і коректно виявляє власне емоційне ставлення до предмета розмови і співрозмовника та коригує його залежно від ситуації спілкування [2].

Саме в дошкільному дитинстві у дітей формується діалогічне мовлення, яке має свої особливості, що виявляються у використанні лінгвістичних засобів, допустимих в розмовленнєвому мовленні.

Відзначимо, що для діалогу властиве:

- використання шаблонів і кліше,
- мовленнєві стереотипи,
- стійкі формули спілкування [40, с.829].

Гречишкіна І. А. у вивченні зв'язку мовлення і мислення довела, що всі психічні процеси у дитини (мислення, сприйняття, пам'ять, увага, уява, цілеспрямована поведінка) розвиваються з прямою участю мовлення. В дошкільному віці потрібно формувати саме діалогічну мовленнєву форму [20, с. 66].

В період всього дошкільного дитинства потрібно розвивати навички побудови діалогу (питати, відповідати, пояснювати, заперечувати, подавати репліку). З цією метою педагогам доведеться працювати за різними темами, які проживає дитина в сім'ї, дитячому садку, пов'язані з її відносинами в колі друзів і дорослих, її інтересами і враженнями. Необхідно формувати вміння

слухати індивіда, ставити зустрічні питання і відповідати в залежності від теми бесіди [20, с. 67].

М. Коченгіна помітила, що протягом мовної діяльності активно проявляється не тільки звуковий мову, але і внутрішня мова. Разом з розвитком мови, комунікабельність дітей стає набагато якісніше. Мало фокусуватися лише на правилах граматики і розумінні значення слів, необхідно також знати, як чітко виявляти свої наміри. Для цього їм потрібно розвивати граматичні аспекти мови: правила бесіди, ввічливі форми звертання до людей. Багато вчених пишуть, мовленнєвий розвиток залежить від сформованості ранніх мовленнєвих форм, їх поведінки і диференціації думок [37, с. 35].

На шостому році діти мають сформованості вербального вираження думок, взаємодії з однолітками і вже наближені до найбільш логічного або адекватного розуміння навколишнього суспільства. (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв, Д. Б. Ельконін, О. В. Запорожець).

Мовленнєва функція тісно пов'язана з пізнанням навколишнього світу, розвитком особистості і власної свідомості. По закінченню великого часу, дослідження, процесів мислення й мови, підвели до підсумку, де говориться, що від мови дитини залежить не тільки інтелектуальний розвиток, але і сформованості характеру, а так само емоційний лад і власне Я.

В. Захарченко виділяв гру як провідну практику в дитячому суспільстві. Він говорив, що в грі відбувається розвиток двох типів відносин:

- Реальність.
- Гра [26, с. 5].

Ці види відносин мають на увазі спілкування у вигляді діалогу починаючи з середньої групи, з деякими вставками монологу.

Помітивши, що діалогічна форма мовлення дитини в ранньому дитинстві прив'язана своїми істотними ланками до діяльності дорослого, Д. Б. Ельконін акцентував увагу на те, що в основі діалогічного мовлення лежить оволодіння граматичною будовою рідної мови. Аналіз етапів засвоєння

дитиною граматичної будови рідної мови, показує, що в рамках діалогічної форми, мова дитини набуває зв'язний характер і дозволяє висловлювати багато відносини [3, с. 45].

З сформованих мовленнєвих функцій найбільш яскраво виділяються когнітивна і емоціативна функція. Такі мовні функції характеризуються передачею емоційного стану дітей, вони виявляються лексичними виразами і зміною виразності мовлення (ритм, інтонація, тон і т.д.).

У дитини після з двох років діалог займає вагоме місце в мові. Тож виділяють такі особливості діалогічного мовлення дошкільного віку:

- Часті звернення мають наказову форму («Дивись!», «Слухай!», «Іди!»). Для дітей властива форма висловлювань, коли окремі слова замінюють, цілу фразу;
- Разом з простою формою звернення відзначаються прохання, скарги, заборони;
- Досить часто виявляються негативні репліки;
- Діалог може бути або простий, що складається з висловлювань між двома дітьми, або бесіди між кількома дітьми;
- Діалогічна структура досить проста, використовуються речення з декількома основами.

Висловлювання короткі, містять лише ту інформацію, якою цікавиться співрозмовник. Є велика необхідність в навчанні дітей саме мовним навичкам, а точніше навчання правильному виконанню окремих мовленнєвих дій і операцій (за психологічними дослідженнями). Тільки в результаті правильного виконання мовленнєвих дій можна говорити про автоматизованих мовленнєвих навичках [41, с. 59].

Головну роль в навчанні бере формування комунікативно – мовленнєвих умінь:

- Уміння вести діалог,
- Уміння слухати і розуміти звернене мовлення,
- Поведінка з урахуванням ситуації спілкування,

- Використання різних мовленнєвих засобів і т.д.

Разом з тим сказано, що за весь період дошкільного дитинства помітно зменшуються показники ситуативності і купуються особливості контексту в мові дітей, навіть за таких обставин, які активізують ситуативні мовні форми. На основі власних матеріалів А. М. Леушина приходять до висновку, що діалогічна мова є фундаментальною формою мови дитини. Мовні основи даної проблеми розкриті такими лінгвістами, як: Л. П. Якубинським О. М. Леонтьєвим, Л. В. Щербой, О. М. Пешковським, Т.Н. Ушакової, Т.А. Ладигенським та ін.

В своїх дослідженнях В. Сухар виділяв необхідність розмежування поняття діалог і монолог, з метою вивчення проявів мови: «Все спостереження говорять про те, що минулого найбільшою мірою є штучною формою мови, і що справжнє своє існування мова отримує лише в діалозі, як в природному мовній формі» [50, с. 45].

Вчені довели, що отримання властивостей спілкування не виходить в результаті звичайного повторення. Це творчий процес, коли дитина на основі складених форм, будує свої власні репліки на рівні підсвідомості. Н. Луцан помічено, що у одних і тих же дітей мова буває ситуативною і контекстною. Це залежить від завдань і умов спілкування. Таким чином, вчені показали, що мовленнєва ситуативність не є тільки лише віковою особливістю, яка відповідає для дошкільного віку, але за певних умов спілкування проявляється контекстна мова і навіть у самих маленьких дошкільнят [44, с. 58].

В. Сухар показав можливість застосування слів «природне» і «штучне» в підтексті монологу і діалогу. Звичайно ж, цей підтекст має мовленнєвий характер. Адже монолог і діалог є рівнозначно, проявами різного соціального ладу. Діалогічна природність в головній формі відповідає зміні акцій і реакцій, в яких соціальне значення найближче підходить до біологічного (фізіологічного) розвитку. Діалог вважається природним явищем, реальним вираженням комунікативних здібностей [50, с. 45].

Також В.Сухар пише, що для діалогу властиво використання шаблонів і кліше, які часто вживаються і прикріплені до певних побутовим положенням і темам розмови комунікативно-речевих стереотипів, стійких форм спілкування. Мовні кліше спрощують протягом діалогу [50, с. 14].

По при використанні мовленнєвих компонентів виділяються відмінності літературної мови і повсякденного (діалогу). Разом з тим мовне оволодіння дитиною вважається найбільш важливою, з усіх придбаних можливостей дитини, завданням в дошкільній освіті. Це можна назвати основою виховання і навчання дітей на ранній щаблі освіти. Активне мовленнєвий розвиток передбачає взаємодію дитини з оточуючими людьми за допомогою вербальних і невербальних мовленнєвих засобів.

Таким способом створюється сприятливе умова для розвитку мови дитини в соціальному середовищі. А при її виникненні і розвитку виникає сприяння потребам спілкування і життєдіяльності. У спілкуванні можуть виникати різні суперечності, що ведуть до формування мовленнєвих навичок, а так само до оволодіння найбільш новими мовними формами і засобами спілкування.

Зв'язне мовлення у психологічній літературі розуміється як смислове розгорнуте висловлювання, що забезпечує спілкування, взаєморозуміння між людьми. Найважливішою його особливістю є яскраво виражений соціальний характер: основною метою такої мовної діяльності є вирішення завдань соціальної зв'язку індивіда, соціальної взаємодії і спілкування в групах [50, с. 10].

Зв'язне мовлення вбирає в себе всі досягнення дитини в оволодінні рідною мовою. Дана мова, на думку А. Гончаренко, характеризується наявністю певних характеристик: логічних, функціонально – стильових, психологічних, граматичних. Всі ці характерні риси зв'язного мовлення освоюються, завдяки віковому розвитку розумової діяльності [19, с. 15].

Поряд з мовленнєвою діяльністю, що складає основу комунікації, в останні роки з'явилося поняття «мовленнєве спілкування», або

«комунікативна діяльність», яке вчені (О. О. Леонтьєв, Т. О. Піроженко та ін.) розглядають як особливий, специфічний вид пізнавальної діяльності, у процесі якого відбувається взаємний обмін інформацією, думками, почуттями, способами поведінки, звичками. Це система мовленнєвих актів, мовленнєвої поведінки, що забезпечує спілкування, взаєморозуміння між людьми, створює комунікативний контекст, в якому реалізуються мовленнєві акти.

Комунікативна діяльність є значно ширшою за обсягом виконуваних дій і операцій, вона передбачає широке використання невербальних (жести, міміка, пантоміміка та ін.) та паралінгвістичних компонентів (інтонація, пауза, тембр та ін.), обумовлюється екстралінгвістичними факторами і системою організації простору комунікації. Отже, комунікативна діяльність передбачає оволодіння розвиненим мовленням і вміннями застосовувати мову в конкретній ситуації спілкування, тобто комунікативно – мовленнєвими вміннями [19, с. 58].

Формування мовленнєвих умінь – це процес становлення і формування мовленнєвої особистості у процесі взаємодії, комунікації і спілкування її з іншими співрозмовниками в різних мовленнєво – комунікативних ситуаціях; включення її в різні види мовленнєвої діяльності, які спрямовані на реалізацію завдань навчання, пізнання, спілкування. Особливість цього процесу полягає в тому, що комунікативно – мовленнєва діяльність молодших школярів є їхньою власною діяльністю, яка породжується потребами і запитамі дітей цього вікового періоду [31, с. 44].

Мова і мовлення сучасної людини – результат тривалого історичного розвитку. Дитина засвоює мову в процесі спілкування з дорослими. Завдяки мові, особливо її письмовій формі, здійснюється передача і засвоєння загальноісторичного досвіду. Без засвоєння мови неможливе формування свідомості та оволодіння людиною знаннями. Слово не тільки позначає предмети навколишнього світу, а й абстрагує, виділяє необхідні ознаки, узагальнює сприймаються сигнали, відносячи їх до певних категорій, систематизуючи безпосередній досвід.

Відповідно до нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти діалогічна компетенція дитини вважається сформованою, якщо дошкільник ініціює та підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідає на запитання співрозмовника і звертається із запитаннями, орієнтується в ситуації спілкування, вживає відповідні мовні та немовні засоби для вирішення комунікативних завдань; дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету і коректно виявляє власне емоційне ставлення до предмета розмови і співрозмовника та коригує його залежно від ситуації спілкування [33, с. 56].

Авторка С. Ігратьєва вважає, що в самостійній творчій діяльності кожної дитини треба йти від зовнішніх практичних матеріальних дій до дій внутрішнім, теоретичним, ідеальним. Тобто навчання передбачає на першому етапі спільну навчально – пізнавальну діяльність під керівництвом учителя, а потім – самостійну. В основі психолого – педагогічного супроводу виховного процесу повинні лежати принципи діяльнісного підходу. Діяльнісний підхід – це «процес діяльності людини, спрямований на становлення її свідомості і її особистості в цілому» [33, с. 57].

Спілкування є внутрішньою системою існування суспільства. Це соціальна категорія, де передача інформації розташована на першому місці. Головним процесом є обмін важливими ідеями та створення цілей для розуміння соціального досвіду, який несеться століттями. У зв'язку з цим за допомогою мовленнєвої діяльності будується загальний перехід серед особистісного і суспільного досвіду, відбувається успадкування розглянутого досвіду, крім того від предків передається пізнавальний навик.

Дві ключові субстанції можна виділити в спілкуванні дошкільнят – це ровесники і дорослі. Дітьми молодшого віку виражається необхідність особистісної презентації в суспільстві, в залученні оточуючих, прагнення передати своєму співрозмовнику задумку майбутніх дій, при цьому дітям важко висловлювати свої думки. Бажання спілкуватися з ровесниками є важливою ознакою дозрілої здатності спілкуватися. Розвиток мовленнєвої

(зв'язного) здатності розбирає такі глави, як оволодіння мовою і вміння застосовувати мову для спілкування в різних комунікативних ситуаціях.

Взаємодіючи з світом, людина вчиться будувати саму себе. Саме «через діяльність і в процесі діяльності людина стає сама собою, відбувається її саморозвиток і самоактуалізація її особистості» [36, с. 40].

Діяльнісний підхід в освіті (в навчанні і вихованні) – це зовсім не сукупність освітніх технологій або методичних прийомів. Це свого роду «філософія освіти» [36, с.19], це методологічний базис, на якому будуються різні системи навчання і виховання. Щоб формування комунікативної компетенції було результативним, більш успішним, щоб створити оптимальні умови для просування кожного дитини, необхідно знати навчальні можливості дітей даного віку. Структура комунікативної компетенції дитини в загальному вигляді є сукупністю наступних компонентів:

1. Індивідуально – особистісний включає психофізіологічні особливості особистості (мислення, мова, пам'ять).
2. Загальнокультурний актуалізується в моральних якостях, ціннісній орієнтації особистості.
3. Психологічний є сукупністю уявлень про комунікативний процес в цілому, принципи і правила ефективного спілкування.
4. Поведінковий реалізується в реальній мовленнєвій діяльності: усного та писемного мовлення, невербальної комунікації, міжособистісному сприйнятті, управлінні комунікативним процесом [28, с. 58].

На думку Л. Калмикової, розвиток комунікативної компетенції – процес тривалий і досить складний. Шляхи реалізації комунікативної компетенції дітей полягають у тому, що форми, методи і прийоми роботи спрямовані на те, щоб зміст навчального матеріалу був джерелом для самостійного пошуку вирішення проблеми. Спілкування, будучи складною і багатогранною діяльністю, вимагає специфічних знань і умінь, якими людина опановує в процесі засвоєння соціального досвіду, накопиченого попередніми поколіннями [35, с.19].

Високий рівень комунікативності виступає запорукою успішної адаптації людини в будь – якому соціальному середовищі, що визначає практичну значимість формування комунікативних умінь з самого раннього дитинства.

На відміну від діалогічного монологічне мовлення набагато складніше для дітей як у психологічному так і у лінгвістичному відношенні. Головною метою його стає досягнення слухачами розуміння оповідання, необхідність ввести їх в обставини подій, мати більш розгорнутий вигляд. Саме у монологі дитина повинна бути більш уважною до змісту мови та мати гарну пам'ять. Монологічна мова на відміну від діалогу чи розмови повинна спиратися на більш логічне, послідовне мислення. Щоб вона була зрозумілою слухачам, в мові дитина повинна використовувати і вільно володіти найбільш точним словником та граматичним ладом [20, с. 41].

Для дітей старшого дошкільного віку вміння розповідати відіграє не тільки велику роль у процесі спілкування, але й стає засобом пізнання своїх уявлень, перевірки знань. Д. Б. Ельконін так пише про це: "Зміна способу життя дитини, формування нових відносин з дорослими і нових видів діяльності призводить до диференціації функцій і форм мовлення. Виникають нові завдання спілкування, що полягають у передачі дитиною дорослому своїх вражень, переживань, задумів. З'являється нова форма мови – повідомлення у вигляді монологу, розповіді про пережите і побачене." [46, с. 33].

Завдяки отриманню готового зразку художнього твору, який має вплив на почуття дітей, викликаючи співпереживання, бажання запам'ятовувати та переказувати почуте, дітям дошкільного віку переказ художнього твору стає доступнішим і близьким. Вони долучаються до справді художньої мови, запам'ятовують емоційні, образні слова та словосполучення, вчать володіти живою рідною мовою. Висока художність твору, пропонованих для переказу, цілісність форми, композиції і мови вчать дітей чітко і послідовно будувати розповідь, не захоплюючись деталями і не упускаючи головного, тобто розвивають їх мовні вміння [36, с. 47].

Існують два види розповіді, які можна поділити за змістом – це придумані дітьми (творчі) та фактичні. Дитина старшого дошкільного віку складаючи фактичну розповідь, спиратиметься на свою пам'ять і сприйняття твору, а в розповіді, яку придумує, буде використовувати творчу уяву.

В фактичній розповіді все ґрунтується на фактах. У цьому виді розповіді відбиваються емоції, які відчуває дитина, її розповідь щодо сприйняття конкретного випадку. Прикладом таких розповідей можуть бути опис розглянутої іграшки, чи будь – якої минулої події, наприклад свято до дня народження. Завдяки такому цінному виду дитячих оповідань можна виявити дитячі інтереси та впливати на них.

В творчих розповідях, до яких діти залучають вигаданий матеріал, також базуються на їх попередньому досвіді, але тепер дитина поєднає фактичний випадок з вигаданими подіями [14, с. 25].

Відомо, що діти старшого дошкільного віку за прикладом прослуханого оповідання можуть вигадувати свої прості казки, де героям притаманні, якісь фантастичні можливості (звірі мають змогу розмовляти людською мовою, люди перетворюються на супергероїв). Вони поступово освоюють структуру зв'язної сюжетної розповіді, починають використовувати пряму мову, виділяють в оповіданні зав'язку, кульмінацію, розв'язку, але ж зміст їх оповідань не завжди логічний та одноманітний.

Отже комунікативності яка розвинута на досить високому рівні є запорукою успішної адаптації людини в будь – якому соціальному середовищі. Завдяки цьому одразу можна побачити практичну значимість формуванню розвитку зв'язного мовлення з самого раннього дитинства. Саме за допомогою різноманітних методик розвитку зв'язного мовлення дитина отримує змогу оволодіти такими навичками як загальні мовленнєві уміння, розвиток творчої уяви, вміння слухати та відчувати навколишній світ.

Формування потреб у вживанні монологічного мовлення, спеціальних мотивів, контролю та самоконтролю, засвоєння певних синтаксичних засобів

для побудови розгорнутої розповіді відносять до необхідних умов успішного оволодіння зв'язним мовленням.

Отже, зв'язним називається таке мовлення, яке спрямоване на задоволення потреби висловлення, передає тему, організоване за законами граматики, має самостійність та ділиться на частини, зв'язані між собою. Передумови формування зв'язного мовлення мають закладатися ще у дошкільному віці [36, с. 58].

Для позначення науки про дитяче мовлення пропонуються різні терміни, в тому числі: психологія дитячого мовлення і лінгвістика дитячого мовлення, онтолінгвістика, вікова лінгвістика і теорія логогенеза тощо. Традиційно дитяче мовлення виступає об'єктом досліджень і лінгвістів, і психологів, і педагогів, і педагогів, що спеціалізуються в галузі викладання рідної мовлення.

Специфічним є уявлення про розвиток зв'язного мовлення як складову цілісного розвитку особистості дитини. Виділяючи поняття комунікативно – мовленнєвий розвиток, О. Зубченко запропонувала таке його визначення – це процес становлення форм і засобів взаємодії дитини з оточенням, у якій віддзеркалені новоутворення емоційно – вольової, когнітивної, особистісної сфери людини як суб'єкта спілкування [30, с. 35].

Використання мовлення розширює можливості спілкування. У межах діяльнісного підходу експериментально виявлені умови, що стимулюють виникнення мовлення у дітей: емоційний контакт із дорослим на першому році життя, спільна діяльність із дорослим наприкінці першого – початку другого року життя, досвід прослуховування мовлення дорослих. У сукупності ці три умови створюють оволодіння дітьми мовленням.

Експериментальні дослідження підтвердили, що діти використовують у спілкуванні з оточуючими різні засоби спілкування, якими оволоділи та які відповідають ситуації спілкування та задачі спілкування, що вирішується. Мовленнєві засоби домінують у спілкування дітей молодшого шкільного віку.

Отже, комунікативно – мовленнєвий розвиток ми будемо розглядати не тільки як процес становлення форм і засобів взаємодії дитини з оточенням, в якому віддзеркалені новоутворення емоційно - вольової, когнітивної, особистісної сфери людини як суб'єкта спілкування, але й як процес формування мовленнєвих умінь та навичок дитини [36, с. 58].

З першого шкільного дня діти беруть участь у процесі міжособистісних стосунків з однокласниками та вчителями. У початковій школі ця взаємодія має специфічну динаміку та закономірності розвитку. У період адаптації до школи спілкування з однокласниками, як правило, з першого класу відходить на перший план, за яким іде низка нових шкільних вражень.

Спілкування є внутрішньою системою існування суспільства. Це соціальна категорія, де передача інформації не стоїть на першому місці. Головним є обмін важливими ідеями і створення цілей для розуміння соціального досвіду, який несеться століттями. У зв'язку з цим за допомогою мовленнєвої діяльності будується загальний перехід серед особистісного і суспільного досвіду, відбувається успадкування розглянутого досвіду [23, с. 44].

1.3. Сучасні тенденції використання інтерактивних технологій для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку

Дошкільна освіта є першою сходинкою безперервної освіти людини. У зв'язку з цим виховання дітей дошкільного віку має будуватися відповідно до спільної ідеології модернізації загальної освіти, згідно з якою основним результатом діяльності освітньої установи стає не система знань, умінь і навичок, а оволодіння дитиною набором компетентностей. Однією з провідних компетентностей особистості, в тому числі й дитини дошкільного віку, є комунікативна компетентність, яка розглядається, як вираження своїх бажань, намірів, а також пояснення сенсу і складу своїх дій [27, с. 75].

Найважливішим в розвитку мови дошкільника є мотивація мови, яка означає, що у дитини є внутрішнє спонукання до того, щоб висловити свої думки. Це відбувається у невимушених, природніх умовах спілкування. Таким чином, педагог повинен подбати про те, щоб наблизити характер спілкування з дітьми на заняттях до природних умов, в яких відбувається формування універсальних навчальних дій, що забезпечують вміння вчитися, здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Все це досягається шляхом свідомого, активного присвоєння кожній дитині соціального досвіду. Важливу роль у цій взаємодії відіграє мовне спілкування дітей.

Інтерактивні технології освіти в дошкільних дитячих установах необхідні для розвитку комунікативних навичок дошкільнят. Вона допомагає дітям зміцнити міжособистісні відносини, подолати скутість, невпевненість завдяки створенню ситуації успіху. В результаті формуються умови, які необхідні для розвитку потреби дитини постійно розвиватися.

В роботі педагога використання інтерактивних технологій дозволяє вирішувати завдання за наступними корекційно-розвиваючими напрямків:

- формування візуально просторових відносин;
- формування лексико-граматичних категорій;
- розвиток зв'язного мовлення;
- навчання грамоті;
- розвиток загальної та дрібної моторики рук [27, с. 76].

При формуванні зв'язного мовлення використання інтерактивних технологій дозволяє дітям самостійно складати розповіді за зразком і з особистого досвіду, по сюжетній картинці, по набору сюжетних картинок. Розвиває вміння складати кінцівки до розповідей, казок; послідовно, без будь-яких пропусків переказувати невеликі літературні твори; складати загадки – опис за лексичними темами, за алгоритмом.

При формуванні граматичної будови мови у дітей закріплюється вміння узгоджувати прикметники з іменниками, підбирати до іменника кілька

прикметників, вміння вживати прийменники; вміння замінювати слово іншим зі схожих за значенням.

При вдосконаленні складової структури слів технології сприяють розвитку фонематичного сприйняття, диференціації звуків в ряду звуків, складах, словах.

У практиці можна використовувати такі форми інтерактивного навчання:

1. Робота в парах: обговорення, взяття інтерв'ю у напарника, аналіз творчої роботи партнера, розробка питань або відповіді на питання педагога, складання блоків взаємного контролю і самоконтролю.

2. Робота в малих групах: коли потрібно вирішити складні проблеми колективним розумом.

3. Ротаційні (змінні) трійки: склад групи з трьох осіб змінюється від завдання до завдання.

4. Карусель: утворюється два кільця: внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє кільце – це сидячі нерухомо діти, а внутрішнє – діти через кожні 30 секунд змінюються. Таким чином, вони встигають проговорити за кілька хвилин декілька тем і постаратися переконати в своїй правоті співрозмовника.

5. Мозковий штурм: учасникам обговорення пропонують висловлювати, можливо, більшу кількість варіантів рішення, в тому числі найфантастичніших. Потім із загального числа висловлених ідей відбирають найбільш вдалі, які можуть бути використані на практиці.

6. Акваріум: кілька дітей розігрують ситуацію в колі, а інші спостерігають і аналізують. Форма діалогу – обговорити проблему «перед обличчям громадськості». Мала група вибирає того, кому вона може довірити ввести той чи інший діалог з проблеми. Іноді це можуть бути кілька бажаючих. Ви і всі інші діти виступають в ролі глядачів.

7. Дерево рішень: діти діляться на 3 або 4 групи. Кожна група обговорює питання і робить записи на своєму «дереві» (аркуш ватману), потім групи міняються місцями і дописують на деревах сусідів свої ідеї.

8. Рольова (ділова) гра.

9. «Коло ідей» – ланцюжок відповідей на поставлене запитання.

10. «Мікрофон» – дає можливість кожному висловити свою думку або позицію, але не коментувати і не оцінювати відповідь, не перебивати, що не викрикувати. Каже тільки той, у кого символічний мікрофон [27, с. 76].

Наприклад:

- при автоматизації звуків можна використовувати технологію «Робота в парах»;
- при звуковому аналізі-технологія «Акваріум»;
- при диференціації звуків – технологія «Карусель»;
- технологія «Дерево рішень» розвиває мовлення;
- розвитку активного словника сприяє технологія «Коло ідей»;
- технологія «Карусель» розвиває вміння ділити слова на склади, відгадувати загадки-описи та ін.

Найбільший ефект роботи з розвитку мовлення дошкільника буде отримано, якщо проводити її через різноманіття ігор, так як основним видом діяльності дошкільнят є гра, ще гра є і одним з пріоритетних напрямків реалізації Базового компоненту дошкільної освіти.

Відомо, що сучасну дитину складно здивувати звичайними традиційними засобами наочності (картинками, іграшками), так як з раннього дитинства дитина включена у відео середовище. Дитина з великим задоволенням дивиться телевізор і грає в телефон або планшет, ніж читає книгу; потужний потік інформації має великий вплив на її сприйняття навколишнього світу. Тому сучасні реалії життя спрямовують педагогів на вирішення освітніх завдань активно застосовуючи інтерактивне обладнання та інтерактивні ігри [39, с. 62-64].

Ще ніколи навчання дітей дошкільного віку не було таким привабливим і захоплюючим. Мультимедійні та інтерактивні засоби надихають і закликають дітей до прагнення оволодіти новими знаннями. Барвисте оформлення програм, анімація активізує увагу дітей, розвиває асоціативне

мислення, а вміло підібрані завдання, створюють позитивну психологічну атмосферу співробітництва.

Використання інтерактивних ігор дозволяє включатися трьома видами пам'яті: зоровій, слуховій, моторній, що дозволяє сформувати стійкі візуально-кінестетичні і візуально-аудіальні умовно-рефлекторні зв'язки ЦНС.

У роботі інтерактивні технології педагоги починають застосовувати із дітьми, починаючи з трирічного віку. У молодшій групі проводиться – робота в парах, хоровод; у середній групі – робота в парах, хоровод, ланцюжок, карусель; у старшій групі – в парах, хоровод, ланцюжок, карусель, інтерв'ю, робота в малих групах (трійках, акваріум); у підготовчій до школи групі – робота в парах, хоровод, ланцюжок, карусель, інтерв'ю, робота в малих групах (трійках, акваріум, велике коло, дерево знань).

Найбільш сприятливі умови для включення кожної дитини до активної роботи на занятті створюють групові форми роботи. При організації роботи в парах та групах кожна дитина мислить, пропонує свою думку, нехай вона і невірна, у групах народжуються суперечки, обговорюються різні варіанти вирішення, йде взаємонавчання. І що особливо важливо, групова форма роботи дозволяє вирішити завдання індивідуального підходу.

Важливо навчити дітей ставити запитання та відповідати на них. Працюючи парами діти привчаються уважно слухати відповідь товариша. Формуючи у дітей цілісну картину світу, діти вивчають якийсь об'єкт у взаємозв'язку та взаємодії з іншими об'єктами навколишнього світу. І в цьому незамінні інтерактивні технології, що дозволяють вирішувати педагогічні завдання у комплексі. Так, використовуючи *«Роботу в парах»*, діти вчаться взаємодіяти один з одним, поєднуючись у пари за бажанням. Працюючи у парі, діти вдосконалюють уміння домовлятися, послідовно, спільно виконувати роботу. Інтерактивне навчання у парах допомагає виробити навички співробітництва у ситуації камерного спілкування.

У процесі використання *технології «Хоровод»* у дітей розвивається вміння вислуховувати відповіді та не перебивати один одного. Інтерактивна технологія *«Хоровод»* сприяє формуванню початкових навичок довільної поведінки у дітей дошкільного віку. Інтерактивна технологія допомагає початку формування у дітей дошкільного віку вміння працювати у команді. Основу цієї технології складає послідовне рішення кожним учасником одного завдання. Наявність загальної мети, одного загального результату створює атмосферу співпереживання та взаємодопомоги, змушує спілкуватися один з одним, пропонувати варіанти вирішення завдання.

Технологія «Карусель» впроваджується для роботи в парах. Саме динамічна пара має великий комунікативний потенціал, і це стимулює спілкування між дітьми. *«Карусель»* формує у дитини такі морально-вольові якості, як взаємодопомога, навички співробітництва.

Інтерактивна *технологія «Інтерв'ю»* використовується на етапі закріплення чи узагальнення знань, підбиття підсумків роботи. Завдяки використанню цієї технології у дітей активно розвивається діалогічне мовлення, яка спонукає їх до взаємодії «дорослий-дитина», «дитина-дитина».

Технологія «Мікрофон» – це різновид групового обговорення, який дає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, висловлюючи свою думку, свою позицію або відповідаючи на запитання.

Застосування технології групової роботи *«Робота в малих групах»* (трійках) дає можливість працювати всім дітям. Діти вчаться оцінювати свою роботу, роботу товариша, спілкуватися, допомагати один одному. Принцип співробітництва у процесі навчання стає провідним.

«Акваріум» – форма діалогу, коли дітям пропонують обговорити проблему «перед обличчям громадськості».

Технологія «Велике коло» – це технологія, яка дозволяє кожній дитині висловлюватися та розвивати навички спілкування, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки з отриманої інформації та вирішувати поставлене завдання.

«Дерево знань» розвиває комунікативні навички, уміння домовлятися, вирішувати спільні завдання. Діти навчаються домовлятися, об'єднуватися в малі групи, виконувати завдання, аналізувати та оцінювати.

«Знайомство» дозволяє формувати навички самопрезентації, подолання невпевненості та страху перед публічним виступом.

«Сінквейн» Сінквейн, у перекладі з французької мови – білий (нерифмований) вірш, що допомагає синтезувати інформацію.

Таким чином, інтерактивне обладнання активно входить в наше життя, стає необхідним і важливим атрибутом не тільки життєдіяльності дорослих, а й засобом навчання дітей.

Але використання їх в освітніх цілях повинно будуватися з урахуванням правил, спрямованих на здоров'язбереження дітей:

- мультимедіа презентації та розвиваючі комп'ютерні ігри повинні бути нетривалими за часом (5-10 хвилин);
- під час показу слід стежити за поведінкою дитини;
- після перегляду мультимедіа презентації проводити рухливі ігри та фіз. хвилини.

Тому на заняттях необхідно використовувати елементи комп'ютерних технологій, зокрема – мультимедійні презентації (поєднують в собі динаміку, звук, барвисте зображення), інтерактивні ігри та сучасні інтерактивні ігри [10].

Використання ігор на заняттях значно підвищує мотивацію у дітей і робить роботу педагога більш ефективною і цікавою. Налаштування, наявні у багатьох ігор, дають можливість вибирати рівень складності гри.

Діти підтримують зв'язок між один одним за допомогою вчителя. Існуючий досвід використання ігрових методів у вітчизняних та зарубіжних школах сприяє розвитку комунікативних навичок та соціальної поведінки в процесі сюжетної рольової гри як найбільш точної та доступної моделі спілкування молодших школярів. Основою такої гри є існування комунікативної ігрової ситуації, яка поєднує в собі процес рольового

спілкування дитини відповідно до ролі, яка надається дитиним та ігровим матеріалом [14, с. 97].

Гра передбачає створення вигаданої (умовної) ситуації та її обігрування. Це складова комунікативної гри, яка створює і відтворює (живі) образи. Вона використовується для тренування навичок та вмінь спілкування, і може виконуватися у формі пар (діалогів) або груп (полілогів) під час аналізу вербальної поведінки учасників гри. Сюжет такої гри є реальною вигаданою ситуацією спілкування [19, с.58-59].

Вдосконалення комунікативних навичок у рольовому спілкуванні дітей покроково здійснюється вчителями і включає:

- розкриття дитиними важливості комунікативних навичок;
- ознайомлення дітей зі змістом і структурою навичок розподілу ролей;
- залучення дітей до реалізації спільних ігрових завдань для набуття навичок спілкування;
- удосконалення комунікативних навичок, набутих дитиними завдяки творчій діяльності.

Ігрова технологія сприяє розвитку комунікативних навичок, надає цікавий процес навчальному процесу, викликає великий емоційний сплеск у молодших дітей, активізує їх діяльність, підтримує інтереси, розвиває мову та збагачує словниковий запас, змушуючи ставитись правильно і обережно один до одного.

За допомогою набору необхідних інструментів діти можуть ефективно брати участь у процесі спілкування. Свобода використання мовлення залежить від:

- широти лексичного запасу;
- образності та правильності мовлення;
- точного розпізнавання розмовної мови та точної передачі ідей партнерів своїми словами;
- вміння виділити із почутого сутність справи;
- конкретної поставки питання;

- лаконічності та точності висловлювання;
- логіки побудови висловлення та опису [9, с.72].

Відсутність свободи використання мовлення призводить до того, що учні не розвивають легкість, необхідну їм для впевненості, ділових бесід, зустрічей та уроків. Роль вчителів у формуванні культури спілкування полягає у побудові дружніх зв'язків з дітьми, підвищенні обізнаності про все, що відбувається, та створенні атмосфери доброзичливості, взаємоповаги та довіри, гнучкості та лідерства [12, с. 58].

Для досягнення цього, на наш погляд, найкраще підходить організація роботи дітей в малих групах. Така робота не нудна дітям, оскільки вони тісно контактують між собою. Так, наприклад, головні компоненти організації спільних дій включають:

- розподіл початкових дій та операцій, встановлених цільовими умовами співпраці;
- обмін режимами дій, коли необхідно включати різні моделі дій для кожного учасника як засіб отримання продукту співпраці.
- взаєморозуміння, яке визначає характер учасників включати різні моделі поведінки в загальні режими діяльності (шляхом встановлення власної поведінки та реакції на її продукти, а також поведінки інших учасників, що беруть участь у діяльності);
- забезпечення здійснення процесів комунікації, розподілу, обміну та взаєморозуміння;
- планування загальних методів роботи на основі прогнозів та рішень учасників, які відповідають умовам завдання діяльності учасників, та побудова відповідних схем (планів роботи);
- рефлексія, яка забезпечує подолання обмежень на свої дії в контексті загальних планів діяльності (через рефлексію встановлюється ставлення учасників до своїх дій, що дозволяє цю дію пов'язати зі змістом та формою співпраці) [12, с. 47].

Таким чином, використання інтерактивних технологій сприяє якісним змінам в роботі педагогів, які зможуть ефективно вирішувати завдання виховання і навчання дітей дошкільного віку і у взаємодії ЗДО та сім'ї. Слід зазначити, що в освітньому процесі дошкільного закладу йде «відмова від традиційної форми у вигляді структурованих занять і перехід до іншої організаційної моделі, яка передбачає спільну організовану діяльність дорослого і дітей і самостійну діяльність дітей, пред'являються особливі вимоги до роботи педагога» [36, с. 61].

Використання інтерактивних технологій, як не можна краще допоможуть у вирішенні поставленого завдання. По – перше, впровадження інтерактивних технологій в ЗДО істотно прискорює передачу знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду. По – друге, сучасні інтерактивні технології, підвищуючи якість навчання, дозволяють дитині успішніше і швидше адаптуватися до навколишнього середовища і тим, що відбувається соціальним змінам. По – третє, активне впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення системи освіти, що відповідає вимогам інформаційного суспільства та процесу реформування традиційної системи освіти.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Інтерактивні технології – це порівняно новий, творчий, цікавий підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Вони спрямовані на вирішення багатьох проблем, пов'язаних з активізацією навчальної діяльності дітей, і сприяють формуванню необхідних професійно-особистісних якостей, професійної свідомості та самосвідомості. У результаті проведеного аналізу науково-методичної літератури ми зробили наступні висновки:

Використання інтерактивних технологій дозволяє будувати навчальний процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням принципу інтеграції освітніх областей і відповідно до вікових особливостей розвитку дітей. Головною метою впровадження інтерактивних технологій є створення єдиного інформаційного простору дошкільного закладу, системи, в якій задіяні і на інформаційному рівні пов'язані всі учасники навчально-виховного процесу.

Інтерактивні технології навчання – є перспективним напрямком педагогіки. Вони допомагають реалізувати всі особливості дітей дошкільного віку з урахуванням їх психологічних можливостей. Використання інтерактивних технологій для розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку вивчає мову дітей в процесі спілкування з однолітками, спонукає дітей до активної взаємодії в системі соціальних відносин, дає можливість збагатити знання і уявлення дітей про навколишній світ, про взаємини з однолітками і дорослими.

Зв'язне мовлення є розгорнуте, закінчене, композиційно і граматично оформлене, смислове та емоційне висловлювання, що складається з ряду логічно пов'язаних речень. Основною функцією зв'язного мовлення – є комунікативна, яка здійснюється у двох формах – діалозі й монологі. Розвиток зв'язного мовлення є першою і важливою умовою повноцінного розвитку дитини, бо саме воно передбачає засвоєння дошкільником мовних законів і норм, збагачення словникового запасу мови та вміння повно, зв'язно,

послідовно й зрозуміло передати зміст готового тексту або самостійно скласти зв'язну розповідь.

Формування та розвиток зв'язного мовлення відіграє одну з головних ролей у становленні особистості старшого дошкільника, а також у його готовності до навчання у школі. Граматично правильно, зв'язно, послідовно побудована розповідь, що спирається на логічні зв'язки, лексично правильно підібрані слова – усе це дозволяє старшим дошкільнятам переходити на більш складний рівень мовленнєвого та комунікативного розвитку; допомагає висловлювати власні думки; перешкоджає «схематичності», бідності у висловлюваннях.

Слід звернути увагу на те, що у старших дошкільників зв'язне мовлення, як щабель соціальної та передшкільної підготовки, формується за допомогою спеціаліста, наочного матеріалу, допоміжних запитань або інструкцій, а також, інноваційних, творчих, цікавих та доступних для дітей засобів.

Інтерактивні технології слугують одним із таких засобів. Вони прості у використанні, але при цьому, створюючи позитивні умови в закладах дошкільної освіти, за короткий проміжок часу дозволяють дитині на високому рівні опанувати зв'язне мовлення.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Діагностика рівнів розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку

Дослідно-практична робота з розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в процесі спілкування з однолітками проводилася на базі Сумського дошкільного навчального закладу (ясла – садок) № 3 «Калинка» м. Суми.

Мета дослідження – визначення рівня розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку та виявлення рівня здатності вести діалог у старших дошкільників.

Дослідження базувалося на принципах, сформульованих провідними дефектологами: Л. С. Виготським, В. І. Лубовським, С. Д. Забрамною та ін.:

1. Принцип комплексного вивчення дитини забезпечити всебічну оцінку особливостей її розвитку. Реалізація цього принципу здійснювалася в трьох напрямках:

- Аналіз первинної документації, що стосується умов виховання дитини в сім'ї та дитячому садку, раннього мовленнєвого та психічного розвитку; вивчення медичної документації, в якій знайшли відображення дані про стан нервової системи дітей, їх соматичний і психічний розвиток, стан слуху.
- Психолого-педагогічне вивчення дітей дошкільного віку, яке проводилося за допомогою широко відомих експериментальних методик, а також із застосуванням модифікованої для дошкільного віку методики.

- Детальне обстеження, що передбачає виявлення навичок зв'язного мовлення, обсягу пасивного і активного словника, правильності граматичного оформлення мовлення.

При проведенні обстеження використовувалися традиційні методики вивчення мовлення дітей, які були значно доповнені та розширені спеціальними методичними прийомами. Виходячи з закономірностей мовленнєвого розвитку дітей в нормі, було визначено необхідний мінімум словникового запасу дітей, обсяг вживаних граматичних конструкцій, проведено аналіз існуючої «Програми дитячого садка» – розділу «Розвиток мовлення» [18, с. 45-50].

2. Принцип урахування вікових особливостей дітей. Цей принцип орієнтує на підбір лексичного матеріалу, методів і організаційних форм обстеження залежно від вікових особливостей дітей дошкільного віку. Широко використовуються ігрові ситуації, індивідуальні, малогрупові та фронтальні форми обстеження, педагогічне спостереження за мовленнєвою активністю дітей під час ігор, прогулянок та інших режимних моментів.

3. Принцип якісного аналізу результатів вивчення є визначальним для виявлення характеру мовленнєвих порушень у дітей різних груп, що дало можливість визначити основні напрямки корекційної роботи для усунення прогалин у мовленнєвому розвитку дітей. При цьому якісний аналіз результатів мовленнєвої діяльності дітей передбачає обов'язкове зіставлення з тими даними, які характеризують етапи і закономірності розвитку мовлення у дітей без його порушень. Виходячи з вищеназваних принципів, були уточненні організаційні і змістовні аспекти обстеження дітей.

Метою констатувального етапу експериментальної роботи було виявлення рівня розвитку зв'язного мовлення у 10 дітей 5-6 років.

Діти були поділені на дві групи – експериментальну (5 дітей) та контрольну (5 дітей).

На даному етапі були поставлені наступні завдання:

- обґрунтувати і дати якісну характеристику рівнів розвитку зв'язного мовлення у дітей 5 – 6 років;
- розробити план проведення діагностики.

Основними критеріями відбору методик констатуючого етапу експерименту були:

- відповідність віковим та індивідуальним можливостям дітей 5 – 6 років;
- діагностична цінність у визначенні особливостей розвитку зв'язного мовлення у дітей 5 – 6 років.

Методики пред'являлися дітям в першій половині дня після проведення підгрупових занять, індивідуально. Обробка результатів дослідження проводилася шляхом оцінки рівня розвитку зв'язного мовлення у дітей 5 – 6 років за бальною системою. Відповідно до цілей, завдань констатувального експерименту, для вивчення рівня розвитку зв'язного мовлення у дітей 5 – 6 років були відібрані такі методики (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Діагностична карта

	Діагностична методика	Показник діагностичної методики
1	Методика Н.А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільнят»	Рівень мовленнєвого розвитку дошкільнят
2	Методика Р.Е. Левіна «Вивчення рівня вступати в контакт»	Рівень розвитку зв'язного мовлення, вміння вступати в контакт, емоційне спілкування
3	Методика М.І. Лісіна «Форми спілкування»	Рівень спілкування дошкільнят
4	Методика А.В. Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят»	Рівень формування діалогу у дошкільнят
5	Методика Н. І. Левшина «Вивчення зв'язного мовлення дітей дошкільного віку»	Рівень зв'язного мовлення дітей в ситуації спілкування

1. Методика Н.А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільнят».

Мета: вивчити мовленнєвий розвиток дошкільнят. Для діагностики були відібрані 6 тем:

- звернення до дорослого,
- знайомство,
- вітання,
- вибачення,
- прохання,
- конфлікт в грі.

На основі даних показників були визначені три рівні розвитку мовлення.

1 бал (низький рівень) – у мовленні дитини присутній 2 – 3 ознаки, він використовує односкладові речення, рідко використовує вступні конструкції, вживає одні й ті ж частини мовлення.

2 бали (середній рівень) – дитина використовує сполучники і вступні конструкції, різні частини мовлення, спостерігається 4 – 7 різних ознак.

3 бали (високий рівень) – мовлення містить не менше 8 – 9 різних ознак, використовуються складні речення, союзи, вступні конструкції, різні частини мовлення.

2. Методика Р.Е. Льовіної «Вивчення рівня вступати в контакт».

Мета: виявлення вміння вступати в контакт, емоційного спілкування.

У процесі дослідження було проведено спостереження за виділеними критеріями:

- комунікабельність дитини,
- експресивність спілкування,
- використання допомоги,
- ступінь самостійності,
- зв'язність і логічність висловлювання,
- повнота викладу,

- змістова відповідність відтвореного матеріалу,
- мовленнєві засоби [19, с. 67-69].

На основі даних показників були визначені рівні зв'язного мовлення.

Високий рівень (3 бали) – діти цього рівня самостійно, логічно вибудовують і викладають матеріал, точно і в повній мірі використовують лексику, в мовленні дітей присутній правильно оформлені речення, мовлення дітей інтонаційно виразне, в спілкуванні діти активні, проявляють інтерес при спілкуванні.

Середній рівень (2 бали) – для дітей цього рівня характерні деякі неточності в мовленні, спостерігаються аграматизми, для ведення грамотного діалогу дітям потрібна підказка чи допомога дорослого, у своєму мовленні рідко використовують невербальні засоби спілкування.

Низький рівень (1 бал) – для дітей цього рівня характерні помилки в вибудовуванні тексту, дітям для ведення діалогу необхідні підказки і допомогу дорослого, в мовленні дітей присутні грубі аграматизми, діти не проявляє ініціативності при веденні діалогу. У дітей немає інтересу до спілкування.

3. Методика М.І. Лісіна «Форми спілкування».

Мета методики: спрямовлення на обстеження провідної форми спілкування дошкільників.

Зміст: дитину приводять до кімнати, де попередньо на столі розкладені іграшки та книги, після чого у дитини питають, чим вона хоче зайнятися пограти, поговорити або почитати. Після чого дитині пропонують вибрати з видів діяльності.

Критерії оцінки форм спілкування, мають бальну систему:

Високий рівень (3 бали) – для дітей цього рівня характерне самостійний логічно вибудовуваний виклад тексту, в своєму мовленні діти використовують точну і грамотну лексику, в мовленні дітей присутня інтонаційна виразність, діти активно беруть участь в спілкуванні, проявляють підвищений інтерес до бесіди.

Середній рівень (2 бали) – у мовленні дітей цього рівня присутні деякі аграматизми, вони беруть участь в бесіді, але ініціативу не виявляють, в своїх словах рідко використовують невербальні засобами спілкування.

Низький рівень (1 бал) – діти цього рівня неправильно вибудовують речення, до спілкування не виявляють бажання, лексичний словник дітей бідний, присутні грубі аграматизми.

4. Методика А.В. Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят».

Мета методики: визначити використовувані дітьми види реплік та їх мовленнєві реакції. Оцінювалося завдання за наступними критеріями: наявність сформованого вміння правильно ставити питання; самостійність ведення бесіди; чи досягнута мета завдання і яким шляхом: в результаті розпитування або вгадування. Якщо розповідь дитини містила всі перераховані вище критерії, але при цьому 1-2 якості виявлялися слабо, то дитина отримувала 3 бали, що відповідало високому рівню. У разі, коли мовлення було слабе, і проявляються всі ознаки, дитина одержувала 2 бали (середній рівень). Низькому рівню відповідав 1 бал, коли в мовленні дитини простежувалися лише деякі критерії, які були слабо виражені

5. Методика Н. І. Левшина «Вивчення зв'язного мовлення дітей дошкільного віку».

Мета методики: вивчити особливості зв'язного мовлення діти в ситуації спілкування.

Ведеться спостереження за спілкуванням вихователя і дітей, так само спілкування дітей між собою. Зміст розмов фіксується і оцінюються за такими критеріями:

- Ініціативність спілкування;
- Зміст і тема розмови;
- Аналіз особливостей мовленнєвої діяльності дітей;

Після проведення діагностики проводилася оцінка результатів за трьома рівнями: високий, середній і низький.

Високий рівень (3 бали) – діти цього рівня активні в спілкуванні, уміють слухати і розуміти суть розмовлення, грамотно будують спілкування, легко знаходять контакт в спілкуванні, уміють грамотно і послідовно викладати свої думки, використовують в мовленні форми етикету.

Середній рівень (2 бали) – діти цього рівня вміють слухати і розуміти суть розмови, але в спілкуванні ініціативу не виявляють, в своїй розмові форми мовленнєвого етикету використовують рідко.

Низький (1 бал) – діти цього рівня неактивні і небалакучі, не вміють грамотно вибудовувати речення, не використовують мовленнєвий етикет.

Також нами було розроблені критерії 3 рівнів розвитку навичок зв'язного мовлення:

I рівень – «високий рівень» (8-10 балів) – це повне, самостійне, логічне викладення тексту, точність, повнота використання лексики, наявність правильно оформлених простих поширених і складних речень, інтонаційна виразність, активність дитини в спілкуванні, прояв нею інтересу, розуміння інструкції для виконання з першого разу.

II рівень – «середній рівень» (4-7 бали) – окремі неточності, труднощі у відтворенні тексту, поодинокі аграматизми, незначна допомога у вигляді підказок, дитина бере участь в спілкуванні частіше за ініціативою дорослого, рідко користується невербальними засобами спілкування.

III рівень – «низький рівень» (0-3 бали) – помилки в структуруванні діалогу, необхідність допомоги з боку експериментатора, бідність, неточність лексики, грубі аграматизми, дитина не проявляє активності та ініціативності при спілкуванні; відсутній інтерес до завдання; вона неуважний; мовлення інтонаційно невиразне.

З метою уточнення відомостей про характер раннього мовленнєвого, психічного і фізичного розвитку педагог проводить попередню бесіду з батьками дитини. В її ході з'ясовується, чи були які-небудь особливості протікання вагітності, пологів, чи мали місце патологічні чинники, що впливали на їх перебіг; чи спостерігалось своєрідність або відставання в

розвитку мовленнєвих і моторних функцій дитини. Окремо уточнюється інформація про статус соціального та психологічного середовища, в якому знаходилася дитина з раннього дитинства: повна сім'я, яке в неї ставлення до дитини, чи є в родині або найближчому оточенні люди з двомовністю.

Далі представлено результати проведеного аналізу дослідження рівня розвитку зв'язного мовлення у дітей 5-6 років.

Методика Н.А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільників»

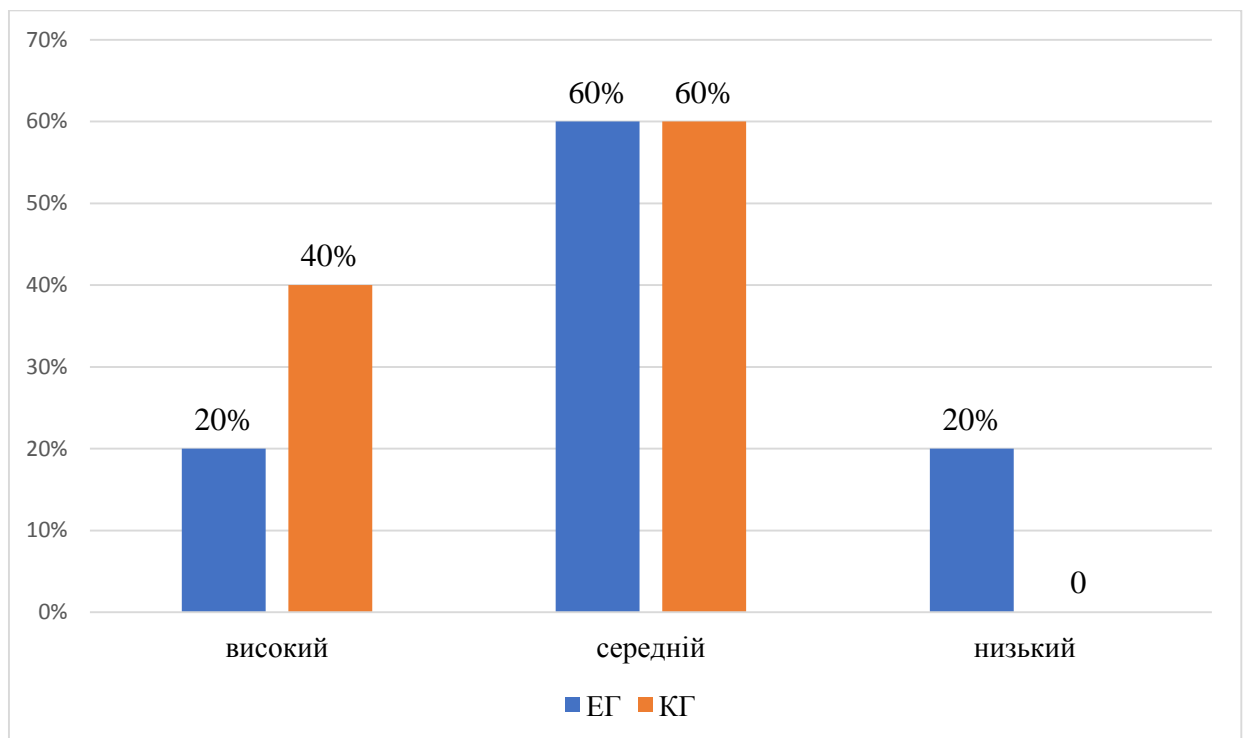

Рис.2.1. Рівень розвитку мовлення за методикою Н.А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільнят» в ЕГ так КГ на констатувальному етапі

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень в ЕГ групі діагностовано у 1 дитини (20%), в КГ – у 2 дітей (40%). На середньому рівні знаходиться мовленнєвий розвиток 3 дітей ЕГ (60%), та 3 дітей КГ (60%). Низьким рівнем характеризується 1 дитина ЕГ (20%). В КГ дітей з низьким рівнем розвитку не вивлено.

Розглянемо відповіді дітей: аналізуючи складені діалоги дітей, можна відзначити, у більшості дітей Марічка П., Ельнур Ф., Павло У., Настя Б.

вказано на недоліки у вживанні граматики, лексики, звуковимовлення. Діти обмежуються перерахуванням дій. Наприклад, вихователь просив Дмитрика Ч. переказати казку: *«Кішка ловить мишку. Кіт лізе в черевик, з ним мишка Пома. Він глянув, її там немає, втекла. Мишка в тапок побігла, тому за нею кіт бігає. Він хоче її зловити і вкусити»*.

Мовлення дітей ситуативне, вони не можуть зв'язно висловлювати свої думки, думки співрозмовника. Для багатьох дітей, таких як Костя А., Олена Р., Іра В., характерні односкладові відповіді, розрізнені речення замість зв'язного висловлювання.

Методика Р.Е. Льовіної «Вивчення рівня вступати в контакт»

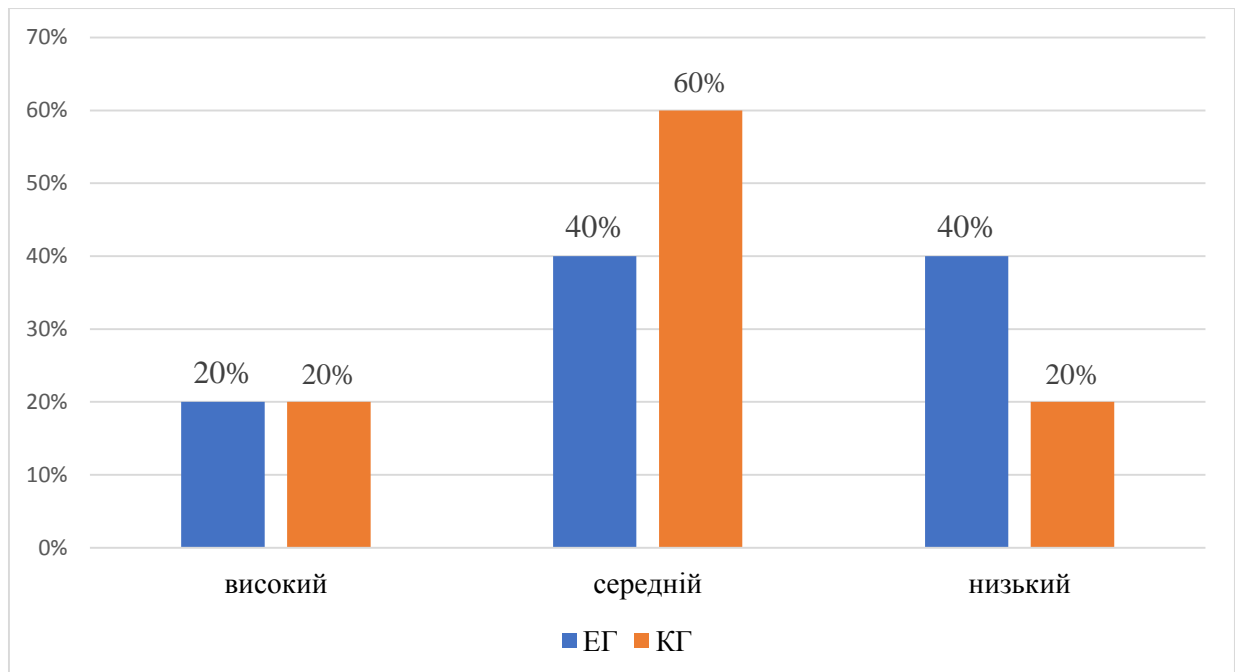

Рис.2.2. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою Р.Льовіної «Вивчення рівня вступати в контакт» в ЕГ та КГ на констатувальному етапі

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень в ЕГ показала одна дитина (20%) та одна дитина в КГ (20%), 2 дитини ЕГ (40%) та 3 дитини КГ (60%) характеризується середнім рівнем; в ЕГ на низькому рівні розвитку мовлення перебуває 2 дітей (40%) та 1 дитина в КГ (20%).

Розглянемо відповіді дітей: у деяких дітей (Марічка П.) відзначається високий рівень мовленнєвої активності такі діти швидко знаходять контакт.

Вони постійно прагнуть до спілкування, добре знаходять спільну мову і з однолітками і з дорослими, можуть легко змінювати способи спілкування. Діти цього рівня грамотно відповідають на питання, їх мовлення грамотно вибудоване, використовувані речення логічно правильно побудовані.

У деяких дітей (Костя А., Олена Р., Іра В.) спостерігається середній рівень мовленнєвої активності, такі діти швидко знаходять контакт при спілкуванні. Але досить часто втомлюються від спілкування. Для них деколи складно відповідати на поставлені запитання, при веденні діалогу їм необхідна допомога або підказки. Досить часто бувають неточності мовлення або деякі аграматизми. Також помилки спостерігаються у дітей при використанні префіксальних дієслів.

У деяких дошкільнят обох груп спостерігається низький рівень зв'язного мовлення, для них характерне вузьке коло спілкування. Діти роблять помилки при вибудовуванні речень, їм постійно потрібна допомога або підказки, спостерігається неточність лексики, присутні грубі аграматизми.

Методика М.І. Лісіна «Форми спілкування»

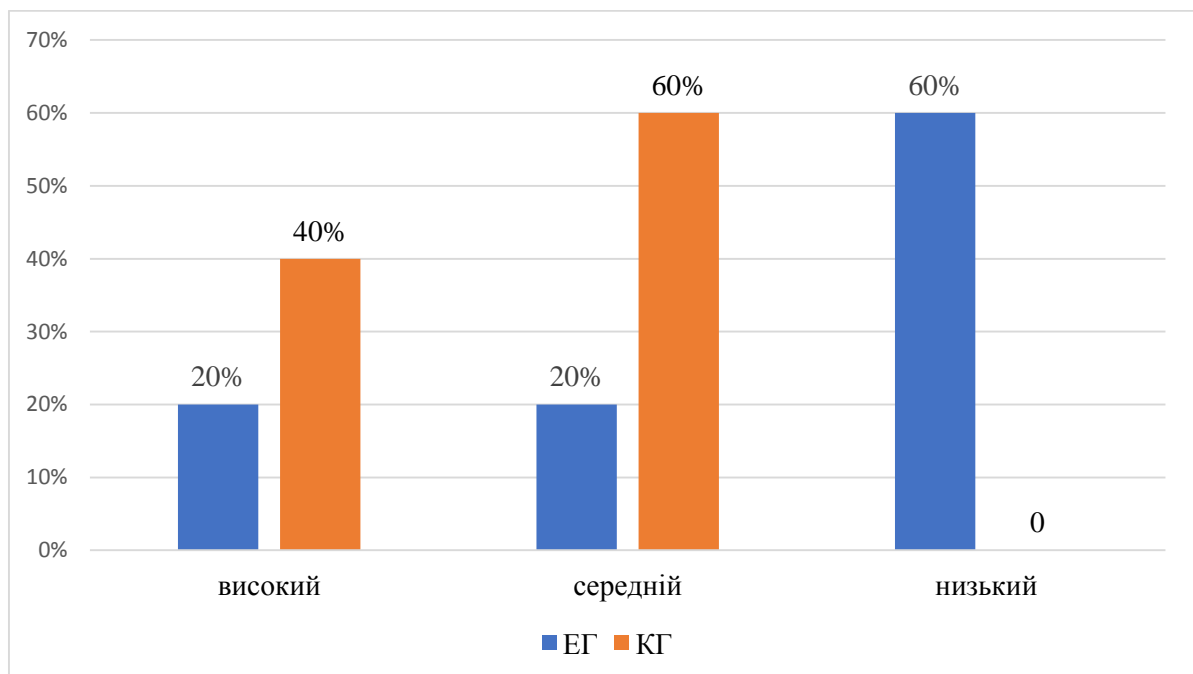

Рис.2.3. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою М.Лісіна «Форми спілкування» в ЕГ та КГ на констатувальному етапі

За результатами дослідження було виявлено, що низький рівень має 3 дитини ЕГ (60%) та 2 дитини КГ (40%). Середній рівень має 1 дитина (20%) ЕГ та 3 дитини (60%) КГ. Низький рівень виявлений тільки у 1 дитини (20%) ЕГ. Під час завдання на вибір трьох типів дій Ельнур Ф., Павло У. з ЕГ спочатку звернули увагу на іграшки, але все ж підійшли до книг, але після чого віддали перевагу бесіді з дорослим. Читання і бесіду вибрали відразу 2 дітей. Діти Костя А., Олена Р., Іра В. спочатку не могли визначитися, чим би їм зайнятися. Діти Марічка П., Ельнур Ф., Паша У., як тільки зайшли в кімнату звернули увагу тільки на іграшки.

Результати за методикою А. Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят» представлено на рис. 2.4.

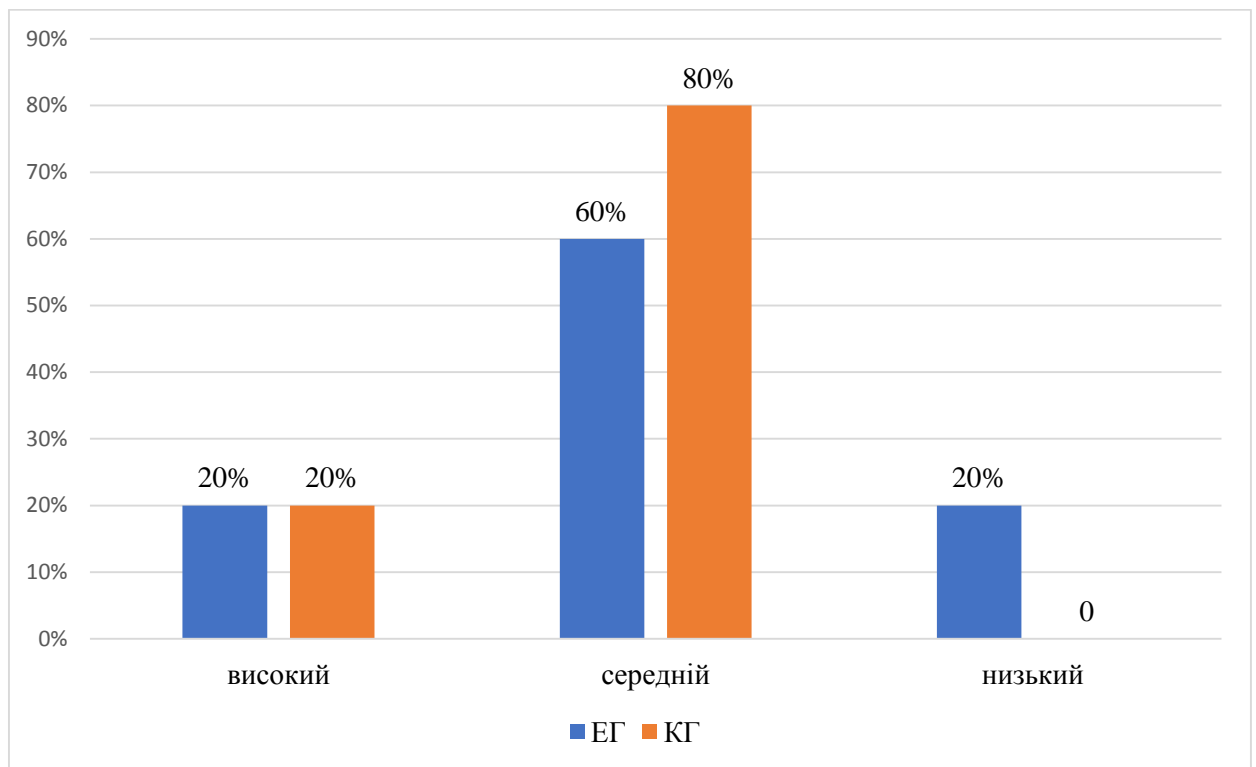

Рис.2.4. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою А.Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят» в ЕГ та КГ на констатувальному етапі

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень був виявлений в 1 дитини в ЕГ та КГ (20%). Середній рівень діагностовано у 3 випробовуваних ЕГ (60%) та 4 дітей КГ (80%). На низькому рівні розвитку в ЕГ групі 1 дитина (20%).

Розглянемо відповіді дітей: за результатами даної методики можна сказати, що діти робили велику кількість помилок, вони не диференціюють звуки, відчувають труднощі при відповідях на питання. Наприклад: Кирило П.: «Са-са-са-са замість За-са-са-за», Ельнур Ф: «На-ма-па» замість «На-ма-на».

Методика Н. Левшина «Вивчення зв'язного мовлення дітей дошкільного віку»

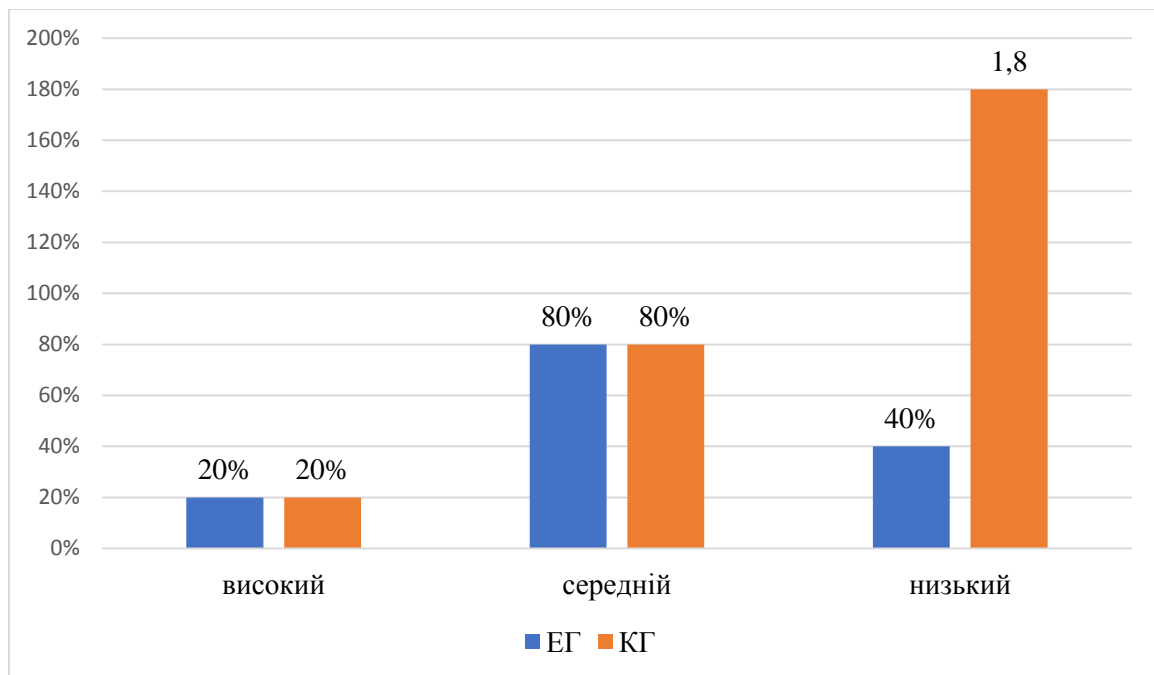

Рис.2.5. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою Н. Левшина «Вивчення зв'язного мовлення дітей дошкільного віку» в ЕГ та КГ на констатувальному етапі

За результатами дослідження було виявлено, що високого рівня досягає по 1 дитині в обох групах (20%). На середньому рівні в ЕГ та КГ по 4 дитини (80%). Низький рівень не виявлений у жодної дитини.

Розглянемо відповіді дітей: більшість дітей обох груп вміють слухати і розуміють мову, але найчастіше в спілкуванні не є ініціаторами. В даному спостереженні діти часто помилялися в складовій структурі слова (спотворювали, зменшували кількість складів). Також діти замінювали,

скорочували і переставляли склади і звуки. Наприклад, Павло У.: «Пієзос (замість пилосос)».

З метою виявлення загального рівня розвитку зв'язного мовлення у дітей 5-6 років були просумовані бали за всіма методиками. На малюнку 2.6 відображені кількісні результати експерименту.

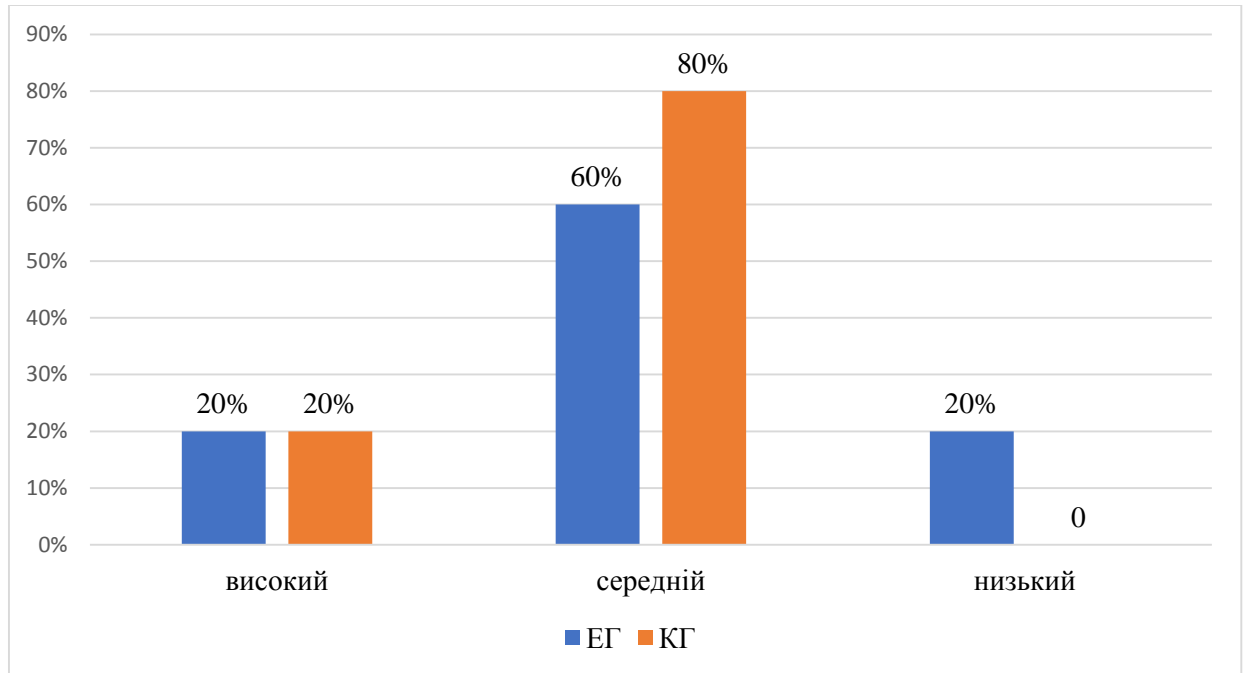

Рис.2.6. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей 5-6 років

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень розвитку зв'язного мовлення відзначений по 1 дитині в обох групах (20%).

Середній рівень виявлено у 3 дітей (60%) EG так 4 дітей (80%) KG.

На низькому рівні розвитку 1 дитина в EG (20%).

Таким чином, констатувальний етап експериментальної роботи показав, що є діти в обох групах, з якими треба працювати для розвитку зв'язного мовлення.

2.2. Застосування інтерактивних технологій як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей старшого шкільного віку

Формувальний етап експерименту проводився тільки з дітьми експериментальної групи. Діти контрольної групи займались відповідно до звичайної програми.

Завдання формувального експерименту:

- реалізувати диференційований підхід в процесі роботи з дітьми;
- організувати розвиваюче предметно-просторове середовище матеріалами, які забезпечать розвиток зв'язного мовлення дітей;
- використовувати прийоми розвитку зв'язного мовлення у дітей 5-6 років в освітній діяльності;
- здійснювати процес розвитку зв'язного мовлення у взаємодії фахівців ЗДО із застосуванням інтерактивних технологій .

Організація розвиваючої роботи з дітьми вимагає комплексності всіх методів впливу. Функції вихователя, ролі дітей повинні бути чітко розмежовані, чіткі, але складати цілісний єдиний спрямований процес. Вихователь в процесі роботи з дітьми вирішує такі завдання:

- створити емоційно-благоприємну атмосферу для дітей в групі;
- провести обстеження їх загального розвитку,
- визначити рівень розвитку їх передумов універсальних навчальних дій відповідно до програми попередньої вікової групи [19, с.11].

Вихователю необхідно заповнити протокол за результатами обстеження, уважно вивчити дані протоколу для раціонального планування роботи. Необхідно виховувати загальну і мовленнєву поведінку дітей, працювати над розвитком слухової уваги; розширенням дитячого кругозору на екскурсіях, цільових прогулянках, спостереженнях, під час проведення предметно-практичної діяльності, перегляду фільмів, мультфільмів і театральних вистав.

Продуктивним буде читання художньої літератури та проведення ігор різних видів. Одним із завдань буде уточнення актуального словникового

запасу дітей, розширення пасивного словникового запасу, активізація його за лексико-тематичними розділами [22].

Опанування словника є важливою умовою розумового розвитку, оскільки засвоєння словника вирішує завдання накопичення та уточнення уявлень, формування понять, розвитку змістовного боку мислення.

В той же час, відомо, що дитина тільки тоді може освоїти значення слова, коли воно вживатиметься у словосполученнях, реченнях, зв'язному висловлюванні. Тому формування словника має відбуватися в тісному взаємозв'язку з розвитком зв'язного мовлення дітей. З одного боку, у мовленні створюються умови для вибору найбільш підходящих за змістом слів, для дійсного освоєння лексики мови, а з іншого – точність та різноманітність словникового запасу є найважливішою умовою розвитку зв'язного мовлення.

Ігри та вправи для збагачення активного словника

«Слово за словом».

Робота організована в підгрупах, метод «Перехресні групи».

Мета. Збагачення мови дітей іменниками, що позначають предмети побутового оточення; прикметниками, що характеризують властивості та якості предметів. Розвиток почуття відповідальності за спільну справу. Виховання доброзичливого ставлення одне до одного.

Матеріал. Зображення геометричних фігур, предметів.

Хід гри.

Діти поділяються на підгрупи. Завдання пропонуються всім однакові, відповіді обговорюються у підгрупах. Виграє та підгрупа, чия низка слів точніша.

Педагог пропонує назвати предмет за аналогією:

- малиновий – сироп, захід сонця, колір...
- лимонний – пудинг, смак...
- вишневий – сік, пиріг, компот...
- бузковий – кущ, бант, туман...

Педагог пропонує назвати за аналогією форми:

- циліндр – макарони, труба...
- ромб – форма печива, годинника, 2 трикутники;
- прямокутник – ковдра, картина, книга, кришка столу...
- овал – страва...
- коло – тарілка...
- квадрат – хустка...
- куля – м'яч...

Педагог пропонує назвати аналогії за властивостями матеріалів:

1. гума – шапочка для плавання.
2. хутро – комір, м'які іграшки...
3. пух – подушка, шапка...

«Подорож».

Робота в підгрупах, метод «Перехресні групи».

Мета. Навчання вирішенню спірних питань та залагодженню конфліктів за допомогою мови. Продовження роботи зі збагачення словника дітей. Розвиток кмітливості. Виховання вольових якостей.

Матеріал. Предметні картинки.

Хід гри.

Діти поділяються на дві підгрупи. Ведучий пропонує уявити, що діти вирушають у подорож (на кораблі, літаку, поїзді, велосипеді тощо; в Індію, на Північний полюс, у гори...)

Що із собою візьмемо?

Перша підгрупа збирає речі, які починаються на звук, наприклад, «К» (компас, канат, карту, каструлю, картопля тощо)

Друга підгрупа на звук «М» (морква, молоко, майку, мочалку тощо)

Умова: не повторювати слова, який помітив помилку, зупиняє гру словами «Стоп гра», аргументує. У подорож вирушає команда з великим багажем.

«Відгадай ціле в частині».

Інтерактивний метод «Акваріум».

Мета. Формування вміння визначати та називати предмет, орієнтуючись на частини цього предмета. Продовження роботи зі збагачення словника дітей. Розвиток кмітливості. Виховання вольових якостей.

Матеріал. Картинки із зображенням: (ствол, гілки, листя, кора, коріння; копита, роги, вим'я, голова, ноги, тулуб; кабіна, крила, мотор, хвіст; рука, тулуб, нога, волосся та ін.).

Хід гри.

Одна група пропонує інший ряд картинок, вибраних із запропонованих педагогом. Діти другої групи повинні домовитися між собою та назвати слово відповідною даній. Наприклад, стовбур – дерево; роги – корова; кабіна – літак; рука – людина. Якщо група правильно виконала завдання, вона має можливість вибрати картинку іншої групи.

«Скажи інакше»

Метод «Перехресні групи».

Мета. Вправа у доборі слів, близьких за змістом. Розвиток уяви. Виховання доброзичливого ставлення одне до одного.

Матеріали. М'яч.

Хід гри.

Дітей розділено на дві групи. Педагог дає установку, звертаючись до першої групи. В одного хлопчика сьогодні поганий настрій. Який хлопчик сьогодні? (Сумний) До другої групи звертається. А як можна сказати те саме, але іншими словами? (Сумний, засмучений).

- Йде дощ (мрячить, капає, ллє, барабанить, шумить...).
- Хлопчик іде (рухається, тупотить, поспішає, семенить, марширує...).
- Весна йде (настає, приходить, вривається...).
- Чисте повітря (свіже повітря, прозоре, кришталеве...).
- Чиста вода (прозора вода, кристальна...).
- Чистий посуд (вимитий посуд, очищений...).
- Літак сів (приземлився, долетів, прилетів...).
- Сонце село (зайшло, опустилося, сховалося, закотилося, зникло...).

- Річка біжить (тече, струмує, прагне, вирує, мчить...).
- Хлопчик біжить (мчить, мчить, поспішає...).

Ігри на формування граматичного ладу мови дітей старшого дошкільного віку.

«У гостях у іграшок»

Інтерактивна гра «Акваріум».

Мета. Вправа для засвоєння порівняльного ступеня прикметників, у складанні складнопідрядних речень із союзом «а»; розвиток навички співвідношення предметів за величиною, зорового сприйняття.

Матеріал. Три карти у вигляді будиночків, різних за висотою; на кожній – відповідно до їх розміру зображена іграшка: велика, середня та маленька; набори карток із зображеннями предметів, що відрізняються за величиною.

Хід гри.

«Ми в гостях у іграшок. У їхніх будинках є багато різних предметів. Згадайся, з дому якої матрьошки ця тарілка?». Гравці розкладають картки з предметами до будинку кожної з іграшок.

«У маленької матрьошки тарілка дрібна, а у середньої яка?...(глибока), а у великої?...(ще глибше). Каша в тарілці маленької матрьошки смачна (гаряча), а у середньої ?...(смачніше, гаряче), а у великої?...(ще смачніше (гаряче) або найсмачніша)».

Порівнювати предмети можна у різній послідовності.

«Підбери ознаку».

Інтерактивна гра «Інтерв'ю».

Мета: Навчання узгодження прикметників із іменниками.

Хід гри.

Дитина називає слово і ставить запитання (який? яка? яке? які?), інша дитина відповідає.

- Куртка (яка?) – червона, тепла, зимова ...
- Чоботи (які?) – коричневі, зручні, теплі.
- Шарф (який?) – пухнастий, в'язаний...

- Рукавички (які?) – шкіряні, білі...
- Сорочка (яка?) – біла, святкова....
- Шуба (яка?) – хутряна, тепла...

«Назви ласкаво».

Інтерактивна гра «Хоровод».

Мета: Навчання дітей утворенню слів за допомогою зменшувально-пестливих суфіксів.

Обладнання: М'яч.

Хід гри.

Педагог вимовляє фразу та кидає м'яч дитині. Запропонуйте дитині повернути вам м'яч і змінити фразу так, щоб слова звучали ласкаво.

- Шуба тепла – шубка тепленька
- Лисиця хитра – лисичка хитренька
- Заєць білий – зайчик біленький
- Чоботи чисті – чобітки чистенькі
- Гілка коротка – гілочка коротенька
- Шишка довга – шишечка довга
- Ворона чорна – вороня чорненьке.

«Поділи на групи».

Інтерактивна гра «Перехресні групи».

Мета: Закріплення вміння користуватися присвійними займенниками та розділяти слова за родовими ознаками.

Матеріал. Картки з картинками грибів; два кошики.

Хід гри.

Педагог пропонує підгрупам дітей по черзі із банку предметних картинок вибрати гриби. Перша підгрупа вибирає гриби, про кожен із яких можна сказати «він мій». Друга підгрупа вибирає гриби, про кожен із яких можна сказати «вона моя».

«Близькі слова».

Інтерактивна гра «Велике коло».

Мета. Формування вміння підбирати синоніми до слів. Розвиток точності вираження думок при складанні речень.

Матеріал. Фішки.

Хід гри.

- Восени дні похмурі, сірі, короткі.
- Восени часто погода буває холодною, вітряною, дощовою.
- Восени настрої сумний, пригнічений, плаксивий.
- Восени дощі часті, холодні, проливні.
- Небо покривають сірі хмари, темні, дощові.
- На початку осені бувають ясні дні, безхмарні, світлі.
- Пізньої осені на вулиці холодно, похмуро, вітряно.

Ігрова діяльність з використанням інтерактивних форм та методів формування звукової культури мови.

«Що ти чуєш, що знаєш?».

Інтерактивна технологія «Робота в мікрогрупах».

Мета. Розвиток фонематичного слуху.

Матеріал. Пісенька мишеня з мультфільму «Який чудовий день», картки із завданнями, маски героїв.

Хід гри.

Створюються групи по 4 дитини. Кожна група одержує за завданням.

1 завдання: розкласти послідовно картки появи героїв (мишеня, зайченята, білчєня, їжак, заєць, бобер). Визначити які звуки починаються і (закінчуються) імена героїв.

2 завдання: назвати на який звук починається музичний інструмент, на якому грало мишеня.

3 завдання: зобразити, що робила білочка (піднімала гриби в дупло), зайчики (поливали моркву), їжак, бобер та заєць (будували будинок, кладка цегли), сорока (обід варила). Діти з інших команд відгадують хто це з героїв і що він робить.

4 завдання: прослухати і проговорити швидко скоромовку сороки «Хто працював, хто втомився, година обідня настала». Розподілити між собою героїв мультфільму, представитися та заспівати фінальну пісню друзів. Спільно з усіма дітьми обговорити слова героїв: «Не хочу, не вмію», «Тож не вміли», «Навчилися» та ін.

Ігрова діяльність з використанням інтерактивних форм та методів розвитку монологічного мовлення.

«Зображення-загадки».

Інтерактивна технологія «Велике коло».

Мета. Розвиток уміння описувати предмет.

Матеріал. Коробка, в якій лежать маленькі малюнки із зображенням різних предметів (можна використовувати малюнки від дитячого лото).

Хід гри.

З групи дітей обирається один ведучий, решта сідають на стільці, вони мають відгадувати. Ведучий підходить до педагога і бере одну з картинок. Не показуючи її іншим дітям, він визначає предмет, намальований у ньому. Діти пропонують свої версії. Наступним ведучим стає той, хто перший відгадав правильну відповідь.

«Визнач іграшку».

Інтерактивна технологія «Ланцюжок».

Мета. Навчання складання історій з іграшками.

Матеріал. Дитячі іграшки.

Хід гри.

Кожна дитина приносить якусь іграшку. З групи вибирається один ведучий. На 3-5 хвилин він виходить за двері. У його відсутність педагог із дітьми вигадує якусь історію, у якій головним персонажем виступає одна з принесених іграшок. Усі іграшки, у тому числі й обраний ігровий персонаж, розставлені на столах чи стільцях. Запрошується ведуча дитина. Діти з групи по черзі розповідають йому вигадану історію, не називаючи головного персонажа, а замінюючи його назву займенником «він» чи «вона». Історія

розповідається протягом 3-5 хвилин. Ведучий повинен показати іграшку, яка є головним персонажем історії.

«Історія з продовженням».

Інтерактивна технологія «Акваріум».

Мета. Розвиток монологічного мовлення, вміння послідовно викладати події.

Хід гри.

Розділити дітей на дві групи. Запропонувати одній групі дітей скласти історію. Перший гравець вимовляє перше речення, другий повторює те, що сказав перший, і додає своє речення і т. д. Друга група слухає історію. Потім гурти міняються місцями.

«Загадки-описи».

Інтерактивна технологія «Робота в малих групах (трійках)».

Мета. Вправа у складанні невеликого оповідання-опису.

Матеріал. Зображення зимової тематики (новорічна ялинка, гірка, сані, подарунки, рукавички), дошка зі шторками.

Хід гри.

На дошці під шторками заховані картинки. Діти трійками по черзі виходять до дошки, вибирають картинку, сідають малими групами-трійками та тихо обговорюють, вигадуючи загадку-опис по картинці. Згодом кожна трійка загадує свою загадку, а діти відгадують.

«Місток».

Інтерактивна технологія «Хоровод».

Мета. Розвиток словникового запасу.

Матеріал. Зображення-лото.

Хід гри.

Ведучий показує одну картку, де намальований предмет, потім іншу. Завдання гри полягає в тому, щоб придумати слово, що знаходиться між двома задуманими предметами і служить як би «перехідним містком» між ними. Кожен учасник відповідає по черзі. Відповідь має бути обов'язково

обґрунтована. Наприклад, даються два слова: «гуска» та «дерево». «Перехідними містками» можуть бути наступні слова: «летіти» (гуска злетіла на дерево), «вирізати» (з дерева вирізали гусака), «заховатись» (гуска сховався за дерево) і т.п.

Ігрова діяльність з використанням інтерактивних форм та методів розвитку зв'язного мовлення.

«Так чи ні».

Інтерактивна технологія «Робота в парах».

Мета. Ознайомлення із питанням як формою отримання інформації, знань; активізація мовної пошукової активності.

Матеріал. Сім-вісім предметів різного призначення – іграшки, предмети побуту, овочі, одяг.

Хід гри.

Педагог розкладає предмети на столі і пропонує дітям порадитися один з одним і загадати якийсь предмет, але не говорити. Педагог, щоб вгадати якийсь предмет загадали діти, ставить їм питання. Діти можуть відповідати лише «так» чи «ні». Вихованцям дається час для обмірковування.

Запитання:

- Цей предмет потрібен у господарстві?
- Його їдять?
- Його одягають на тіло?
- Він лежить посередині столу? Він лежить поряд із...?
- Він круглий? Він коричневий? І т.д.

Потрібно дотримуватися певної логіки: від призначення предмета – для його розташування – до з'ясування зовнішніх ознакою, лише потім назвати відгадку. Потім педагог пропонує дітям помінятися ролями: він загадає предмет, а діти будуть ставити запитання та відгадувати.

«Ось так».

Інтерактивна технологія «Велике коло».

Мета. Закріплення у дошкільнят умінь відповідати на питання, узгоджувати руху зі словами.

Хід гри.

Діти стоять у колі. Педагог ставить дітям питання, куди вони відповідають «ось так», супроводжуючи слова рухами.

- Як живеш?
- Ось так (витягують вперед руку з піднятим нагору великим пальцем).
- А дивишся?
- Ось так (дивляться у бінокль).

І так на всі наступні питання діти відповідають: «Ось так» і відповідним жестом показують як саме.

Питання можуть бути різними:

- Як пливеш? А біжиш?
- Чекаєш на обід? Махаєш услід?
- Вранці спиш? Як пустуєш?

Потім роль ведучого бере на себе хтось із дітей, він вчиться вигадувати і формулювати різні питання.

«Будь уважний».

Інтерактивна технологія «Велике коло».

Мета. Навчання дітей коректному реагуванню різні повідомлення.

Хід гри.

Педагог говорить дітям про те, що людям дуже часто хочеться розповісти про свої радощі чи неприємності. Ввічливі, виховані люди на радісне повідомлення відповідають: «Я радий (а) за тебе (вас)», «Дуже приємно», «Я пишаюся вами (тобою)». На невеселе повідомлення слід сказати: Я співчуваю тобі (вам) або Мені дуже шкода. Але, щоб правильно зреагувати на повідомлення, потрібно бути уважним. Я повідомлятиму про щось хороше або неприємне для мене. Той, кому я кину м'яч, повинен швидко відповісти на моє повідомлення так, щоб підтримати мою радість або поспівчувати мені.

- Я їду у гості.

- Я перемогла у конкурсі вихователів.
- У мене сьогодні дуже болить голова.
- Я купила собі гарну сукню.
- втратила свій улюблений шарф тощо

Той, хто забариться, вибуває з гри. А найуважніший гравець стає провідним.

Організація інтерактивного навчання може відбуватися у різних формах. Наприклад, індивідуальна форма, що передбачає самостійне вирішення поставленого завдання кожною дитиною; парна форма, що використовується для вирішення завдань у парі; при груповому підході діти поділяються на підгрупи; якщо завдання виконують усі учасники одночасно, ця форма називається колективна чи фронтальна; та найскладніша форма інтерактивного навчання це планетарна.

За планетарною формою група учасників отримує загальне завдання, наприклад, розробити проект; розбивається на підгрупи, кожна з яких розробляє свій проект, потім озвучує свій варіант проекту; після цього обирають найкращі ідеї, які становлять спільний проект. Саме від педагогічної майстерності залежить те, як ненав'язливо та непомітно можна поживавити освітній процес, розширити та закріпити отриманий дітьми досвід.

Переваги використання інтерактивних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти незаперечні та підтверджуються власним практичним досвідом:

- пред'явлення інформації на екрані комп'ютера або проекційному екрані в ігровій формі викликає у дітей величезний інтерес;
- несе у собі образний тип інформації, зрозумілий дошкільникам;
- рухи, звук, мультиплікація надовго привертають увагу дитини;
- стимулює пізнавальну активність дітей;
- надає можливість індивідуалізації навчання;
- дозволяє моделювати життєві ситуації, які не можна побачити у повсякденному житті.

Можна дійти висновку, що з реалізації виховно-освітніх завдань і змісту освітніх областей сьогодні необхідно впровадження інтерактивних технологій з організацією учасників освітнього процесу.

2.3. Аналіз формувального експерименту дослідження розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку

На завершальному етапі нашої роботи було проведено контрольний зріз. Виходячи з цілей і завдань дослідження, було визначено мету контрольного етапу експерименту: виявити зміни в рівні розвитку зв'язного мовлення дітей експериментальної групи після проведення програми з застосування інтерактивних технологій та порівняти з результатами дітей контрольної групи, які не брали участі в програмі.

Діагностика проводилася за тими ж критеріями і показниками, на які ми спиралися під час вивчення особливостей розвитку зв'язного мовлення дітей на констатувальному етапі експерименту.

Методика Н.А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільників»

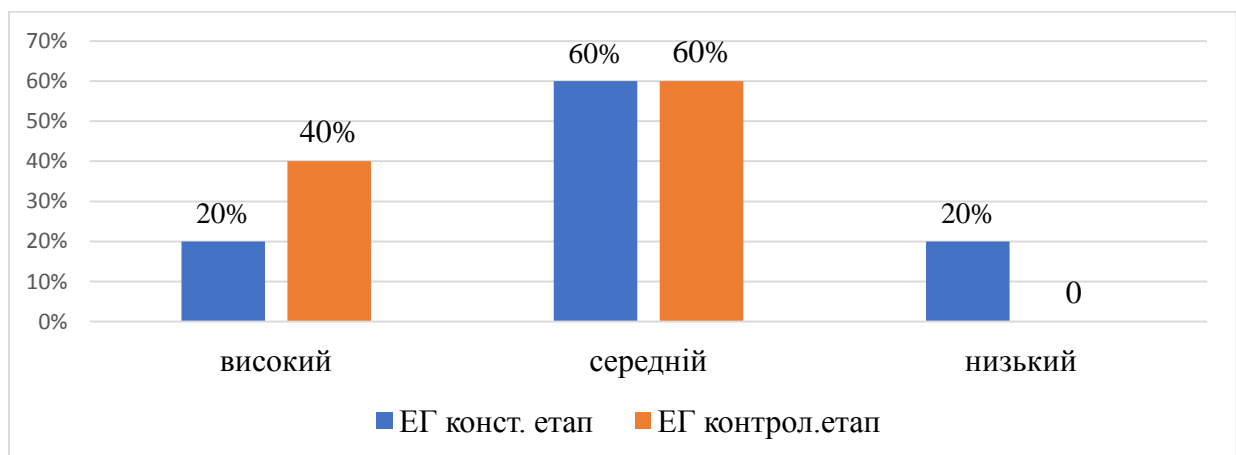

Рис.2.7. Рівень розвитку мовлення за методикою Н.А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільнят» в ЕГ на констатувальному та контрольному етапах

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень в ЕГ групі діагностовано у 2 дитини (40%). На середньому рівні знаходиться

мовленнєвий розвиток 3 дітей ЕГ (60%). З низьким рівнем не виявлено жодної дитини.

Можна зробити висновок, що відповідно до цієї методики результати розвитку зв'язного мовлення дітей експериментальної групи значно покращились.

Методика Р.Е. Льовіної «Вивчення рівня вступати в контакт»

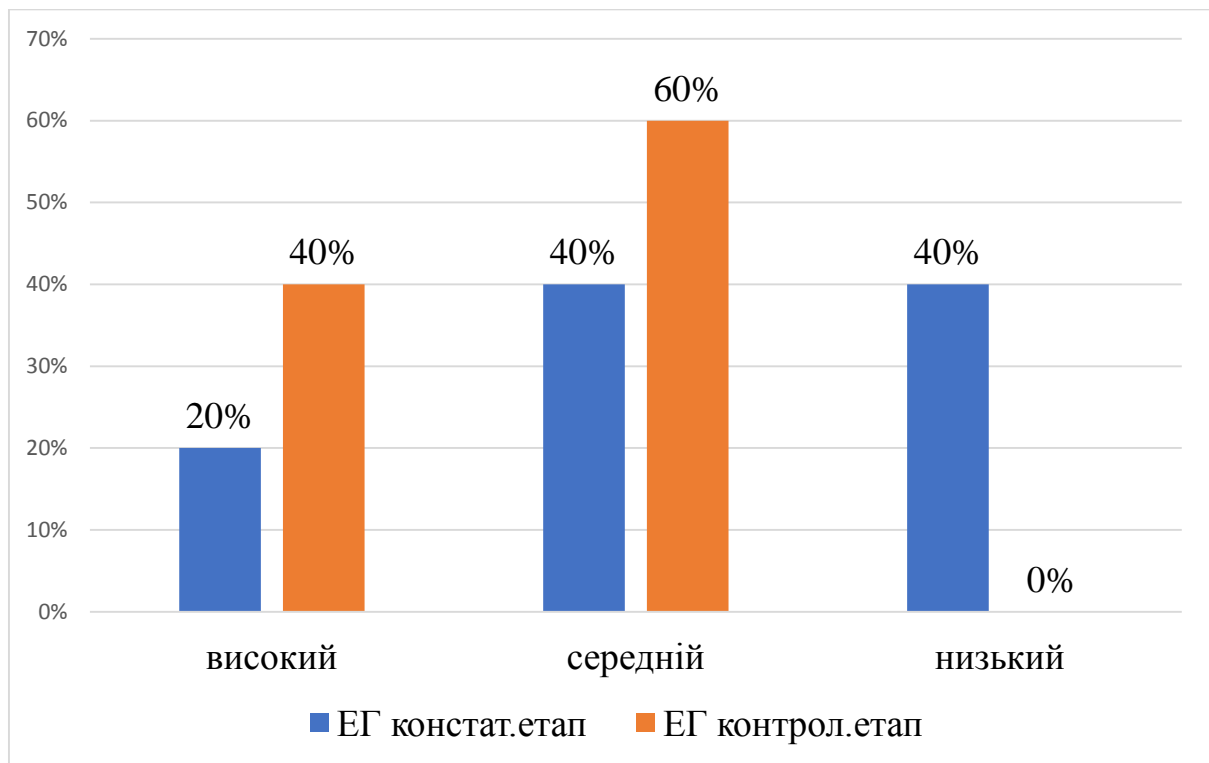

Рис.2.8. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою Р.Льовіної «Вивчення рівня вступати в контакт» в ЕГ на констатувальному та контрольному етапах

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень в ЕГ показали 2 і дитини (40%), 3 дитини ЕГ (60%) характеризується середнім рівнем. З низьким рівнем не виявлено жодної дитини.

Методика М.І. Лісіна «Форми спілкування»

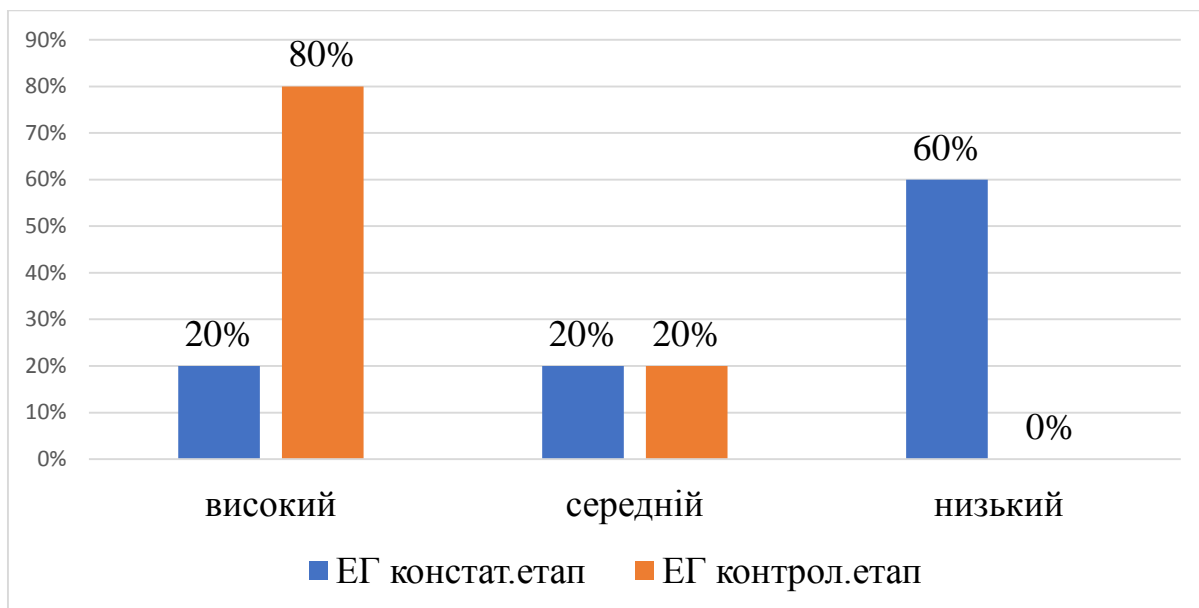

Рис.2.9. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою М.Лісіна «Форми спілкування» в ЕГ на констатувальному та контрольному етапах

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень мають 4 дитини ЕГ (80%). Середній рівень має 1 дитина (20%). Низький рівень серед дітей ЕГ не виявлено.

Методика А. Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят».

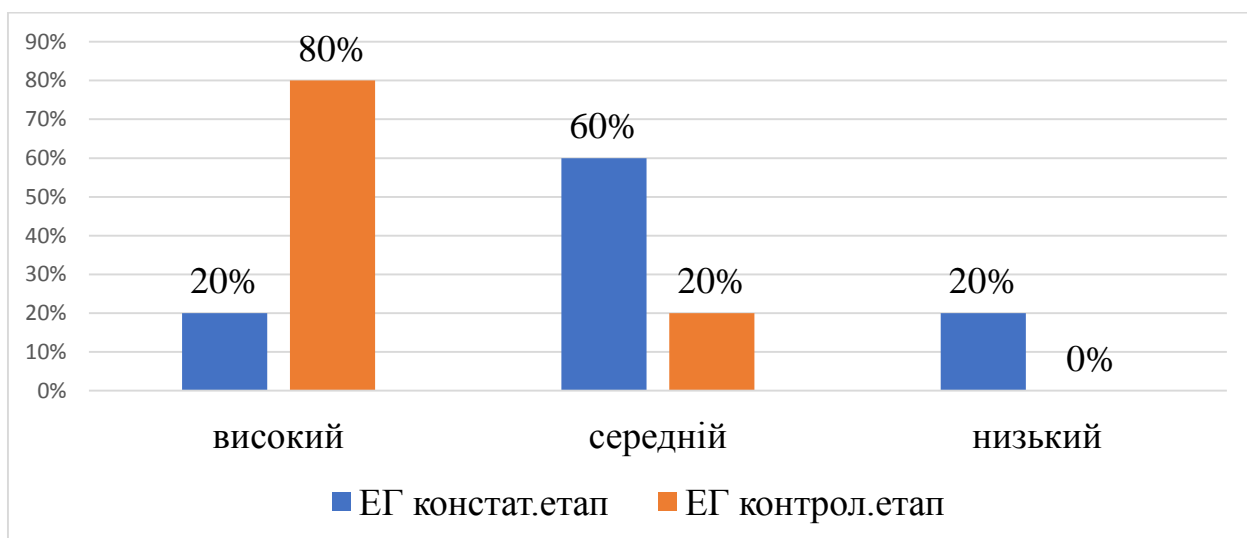

Рис.2.10. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою А.Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят» в ЕГ на констатувальному та контрольному етапах

За результатами дослідження було виявлено, що високий рівень був виявлений по 3 дітей в ЕГ (60%). Середній рівень діагностовано у 2 випробовуваних ЕГ (40%). З низьким рівнем не виявлено жодної дитини в ЕГ.

Методика Н. Левшина «Вивчення зв'язного мовлення дітей
дошкільного віку»

За результатами дослідження було виявлено, що високого рівня досягають 3 дитини в ЕГ (60%). На середньому рівні в ЕГ є 2 дитини (40%). Низький рівень не виявлений у жодної дитини.

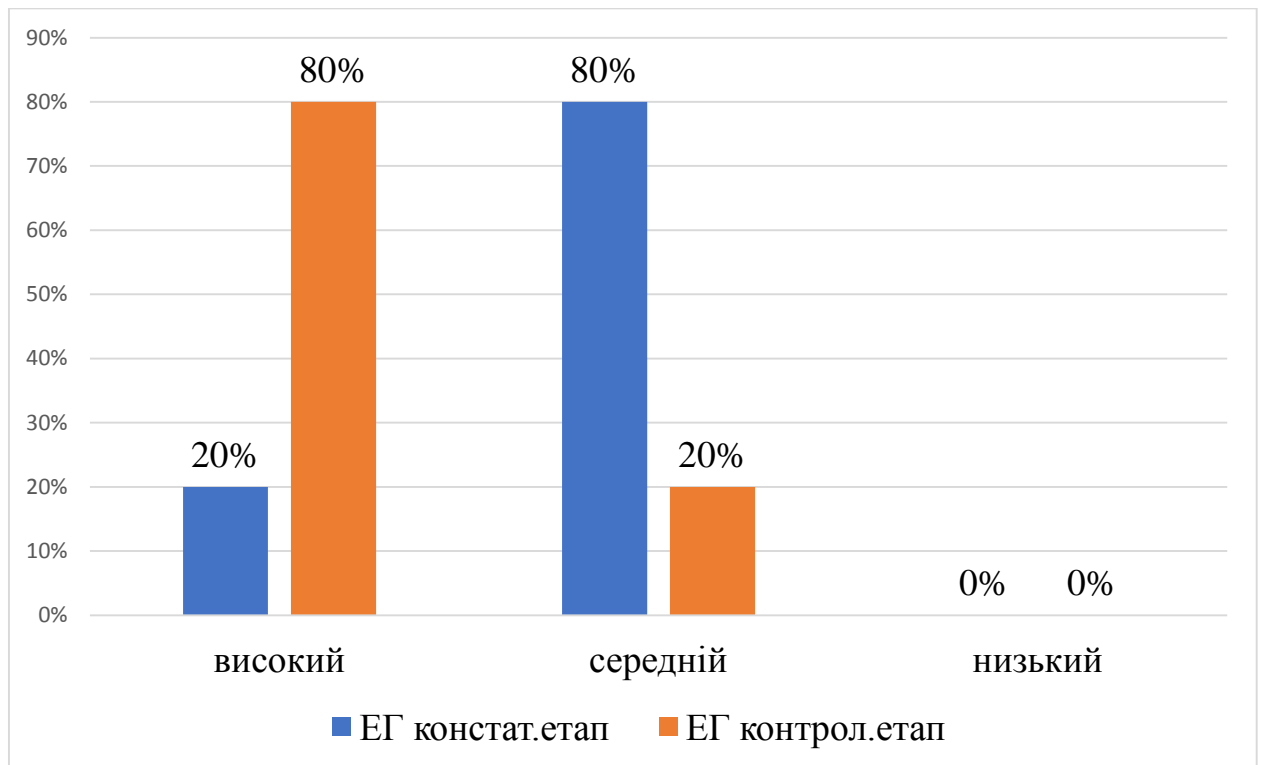

Рис.2.11. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей за методикою Н. Левшина «Вивчення зв'язного мовлення дітей дошкільного віку» в ЕГ на констатувальному та контрольному етапах

З метою виявлення динаміки розвитку зв'язного мовлення у дітей ЕГ були просумовані бали за всіма методиками, отримані на контрольному етапі експерименту та здійснено порівняння з результатами ЕГ та КГ на констатувальному етапі експерименту.

На малюнку 2.12. відображені кількісні результати експерименту.

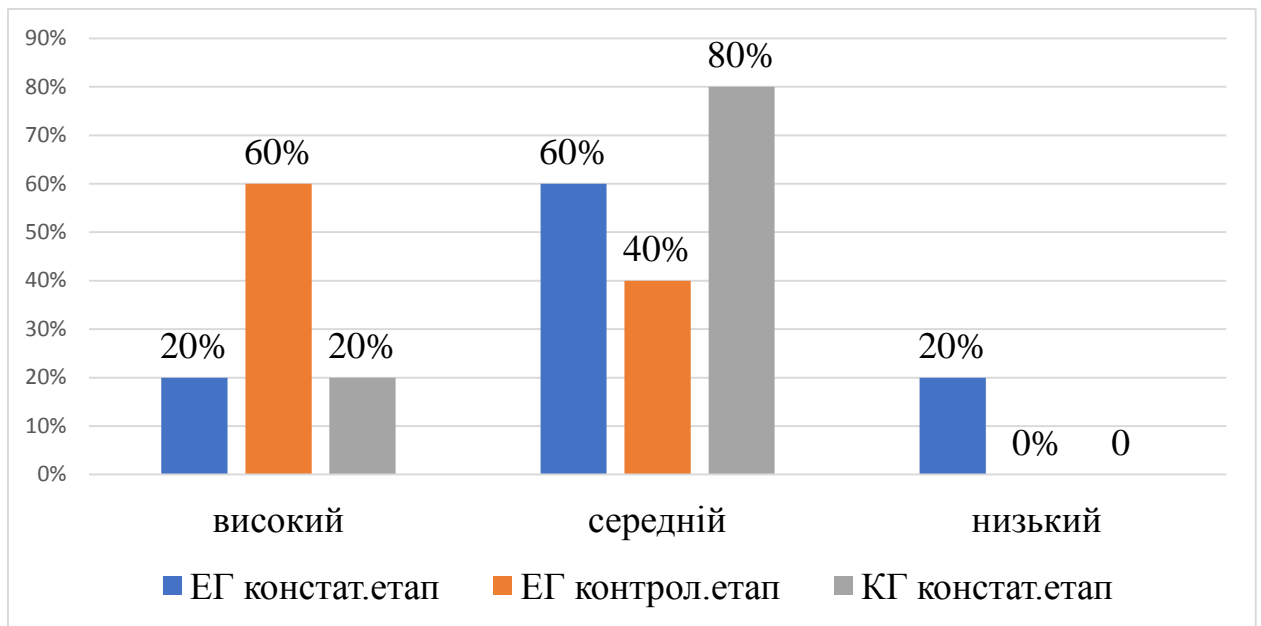

Рис.2.11. Рівень розвитку зв'язного мовлення у дітей 5-6 років

За результатами дослідження було виявлено, що діти експериментальної групи, які брали участь у заняттях з розвитку зв'язного мовлення із застосуванням інтерактивних технологій, суттєво покращили свій рівень зв'язного мовлення в порівнянні зі своїми результатами на констатувальному етапі та з результатами контрольної групи дітей, які участь у програмі не брали.

Так, якщо на констатувальному етапі експерименту в експериментальній групі була одна дитина з низьким рівнем розвитку зв'язного мовлення, то після участі в програмі з розвитку зв'язного мовлення із застосуванням інтерактивних технологій, в експериментальній групі жодної дитини з низьким рівнем не виявлено.

Таким чином, контрольний етап експериментальної роботи довів важливість та значення застосування інтерактивних технологій для розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Аналіз діяльності на базі дошкільного навчального закладу (ясла – садок) №3 «Калинка» м. Суми з впровадження інтерактивних технологій показав, що діти експериментальної групи, які брали участь у заняттях з розвитку зв'язного мовлення із застосуванням інтерактивних технологій,

суттєво покращили свій рівень зв'язного мовлення в порівнянні зі своїми результатами на констатувальному етапі та з результатами контрольної групи дітей, які участь у програмі не брали.

Так, якщо говорити про кількісні зміни, то слід зауважити, що на констатувальному етапі експерименту в експериментальній групі була одна дитина з низьким рівнем розвитку зв'язного мовлення, то після участі в програмі з розвитку зв'язного мовлення із застосуванням інтерактивних технологій, в експериментальній групі жодної дитини з низьким рівнем не виявлено. Кількісно можна проаналізувати результати таким чином: високий рівень розвитку зв'язного мовлення експериментальної групи підвищився на 40%, внаслідок чого середній рівень експериментальної групи знизився на 40%, а низький взагалі відсутній.

Щодо якісних змін експериментальної групи, то можна виділити такі уміння, які значно зросли або закінчили своє формування, як: дотримання послідовності та логічності в побудові речень; збільшення активного словника; складання описових розповідей без навідних запитань; правильне утворення прийменникових форм; правильне узгодження іменників з прикметниками; безпомилкові закінчення. Загалом, після використаної методики, дошкільнята набагато менше припускали граматичних помилок.

Для того, щоб освітня організація перебувала в режимі розвитку, необхідно, щоб весь педагогічний колектив використовував інтерактивні технології, тому що їх використання не тільки дозволяє гідно реалізувати завдання дошкільної освіти, а й сприяє цілеспрямованому та поступальному розвитку вихованців, підготовці їх для освіти у початковій школі, а також сприяє підвищенню кваліфікації педагога.

Основними напрямками діяльності ЗДО мають стати:

1. Підвищення технологічної культури педагогів, які використовують інтерактивні технології.
2. Відмова від непродуктивного пояснювально-ілюстративного способу навчання та перехід до продуктивно-діяльнісного.

Використання інтерактивних технологій на заняттях дозволяє перейти від пояснювально-ілюстрованого способу навчання до діяльнісного, у якому дитина стає активним суб'єктом, а чи не пасивним об'єктом педагогічного впливу. Це сприяє усвідомленому засвоєнню знань дошкільнятами. Навчання із застосуванням інтерактивних комплексів стає більш якісним, цікавим та продуктивним.

3. Наявність в педагога власного досвіду впровадження інтерактивних технологій. Досвід педагога ДТЗ щодо впровадження інтерактивних технологій має виявлятися у наступних показниках:

3.1. Використання інтерактивних дидактичних ігор. Інтерактивна дидактична гра - сучасний та визнаний метод навчання та виховання, що володіє освітньою, розвиваючою та виховує функціями, що діють в органічній єдності. Інтерактивні дидактичні ігри можна широко використовувати як навчання, виховання та розвитку. Основний навчальний вплив належить дидактичному матеріалу, який спрямовує активність дітей у певне русло. Інтерактивна дидактична гра має певний результат, який є фіналом гри, що надає грі закінченості.

Він виступає насамперед у формі вирішення поставленого завдання і дає дошкільникам моральне та розумове задоволення. Для педагога результат гри завжди є показником рівня досягнень дітей, чи засвоєння знань, чи їх застосування. Можна виділити: ігри навчальні, контролюючі, узагальнюючі. Навчальною буде гра, якщо дошкільнята, беручи участь у ній, набувають нових знань, умінь і навичок або змушені придбати їх у процесі підготовки до гри. Причому результат засвоєння знань буде краще, чим чіткіше буде виражений мотив пізнавальної діяльності у грі, а й у змісті матеріалу. Контролюючою буде гра, дидактична мета якої полягає у повторенні, закріпленні, перевірці раніше отриманих знань. Для участі в ній кожній дитині потрібна певна підготовка. Узагальнюючі ігри потребують інтеграції знань. Вони сприяють встановленню міжпредметних зв'язків, спрямовані на придбання вміння діяти у різних ситуаціях.

Навчання технології створення інтерактивних дидактичних ігор для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку процес складний та планомірний. Головне в організації інтерактивної гри з дошкільнятами – створення умов для набуття значущого для них досвіду соціальної поведінки. Під інтерактивною грою ми розуміємо не просто взаємодію дошкільнят один з одним та педагогом, а спільно організовану пізнавальну діяльність соціальної спрямованості. У такій грі діти не тільки дізнаються про нове, а й навчаються розуміти себе та інших, набувають власного досвіду.

3.2. Використання дидактичних завдань. Дидактичні завдання для дітей старшого дошкільного віку будуються за принципом самоконтролю. Сам сюжет програми підказує дітям, чи вірне чи неправильне рішення вони прийняли. У дошкільному віці широко застосовуються прийоми зовнішнього заохочення: за правильного вирішення ігрових завдань дитина чує веселу музику, або бачать сумне обличчя, якщо завдання неправильно вирішено.

4. Творче доопрацювання та перетворення інтерактивних технологій педагогами. Підготовлені педагогічні кадри, здатні поєднувати традиційні методи навчання та сучасні інтерактивні технології, повинні відповідати таким вимогам:

1. Володіти основами роботи на комп'ютері.
2. Мати навички роботи з мультимедійними програмами.
3. Знати основи роботи в Інтернеті.
5. Дотримуватись санітарно-гігієнічних вимог до організації безпосередньо освітньої та спільної діяльності із застосуванням нових інтерактивних технологій у дошкільному дитинстві.

Перераховане говорить про те, що педагоги повинні вміти створювати свої освітні ресурси, широко використовувати їх у своїй педагогічній діяльності. Важливо стати і для дитини, і для батьків провідником у світ нових технологій, наставником у виборі комп'ютерних ігор та сформулювати основи інформаційної культури дитини.

6. Створення ситуації успіху та демонстрації життєвого досвіду вихованців у процесі використання інтерактивних технологій.

6.1. Прагнення вихованців отримання нових знань. Навчання дітей молодшого віку стає найбільш привабливим та захоплюючим. Інтерактивні та мультимедійні засоби покликані надихнути та закликати їх до прагнення опанувати нові знання.

6.2. Діагностика розвитку дітей та демонстрація їхнього досвіду. Інтерактивні засоби навчання, такі як інтерактивні дошки, комп'ютери стануть відмінними помічниками у діагностиці розвитку дітей: уваги, пам'яті, мислення, мови, особистісних якостей, навичок навчальної діяльності.

6.3. Залучення до інформаційної культури. Залучення до інформаційної культури — це не лише оволодіння комп'ютерною грамотністю, а й набуття етичної, естетичної та інтелектуальної чуйності. Використання інтерактивних технологій у дитячому садку дозволяє розвивати вміння дітей орієнтуватися в інформаційних потоках навколишнього світу, опановувати практичні способи роботи з інформацією, розвивати вміння, що дозволяють обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів.

6.4. Завдання для самостійної роботи вихованців. Педагог практично у будь-який момент може вибрати саме ті завдання, які відповідають темі та завданням заняття, розташувати їх у потрібній послідовності, скоригувати щось у їхньому змісті, оформленні, виправити помилки, роздрукувати у потрібній кількості та зберегти в електронному вигляді, щоб повернутися до них за потреби.

7. Інтерактивні технології як фактор розвитку педагогів та вихованців.

7.1. Самопідготовка кадрів до роботи з інтерактивними технологіями. Сучасний педагог повинен мати навички роботи в умовах використання інтерактивних технологій, вміти керувати роботою вихованців у комп'ютерному класі, вміти підбирати та відповідним чином компонувати навчальний матеріал, виходячи з цілей навчання, створювати проблемні ситуації на заняттях, писати власні або у співпраці з програмістами навчальні

програми, вміти розумно поєднувати використання технологій з іншими видами навчальної діяльності. Знання у сфері інтерактивних технологій доповнюються специфічними якостями, що характеризують рівень інформаційної культури педагога.

До них відносяться наступне:

Прагнення:

- інтерес до сучасних способів інформаційного обміну та пошук нових шляхів інтенсифікації освітнього процесу на інформаційній основі;
- потреба у постійному оновленні знань про можливості застосування інформаційних технологій у професійному та загальнокультурному середовищі;
- професійна мобільність та адаптивність в інформаційному суспільстві.

Особистісні якості:

- активність (професійна мобільність);
- відповідальність при роботі з технічними засобами, поєднання особистої свободи та відповідальності за інформаційну безпеку суспільства та особистості;
- узгодженість у постановці та послідовному вирішенні педагогічних завдань з використанням засобів інформаційних технологій;
- впевненість у правильності прийняття нестандартних рішень.

Позиція:

- стиль педагогічного спілкування та взаємодії з людьми всередині середовища, самооцінка та рефлексія на рівні інформаційних контактів.

Все перераховане доводить, що вихователі ЗДО повинні займатися самоосвітою, зокрема самоосвітою з використання інтерактивних технологій.

7.2. Саморозвиток вихованців.

Використання інтерактивних технологій у безпосередній освітній діяльності знижує нерве навантаження дошкільнят, дає можливість змінювати їх форми діяльності, перемикає увагу на питання теми занять. Інтерактивне навчання – цікавий, творчий, перспективний напрямок

педагогіки. Воно допомагає реалізувати всі можливості дітей дошкільного віку з урахуванням їх вікових можливостей.

Використання інтерактивної технології дає можливість збагатити знання та уявлення дітей про навколишній світ, про взаємини з однолітками та дорослими, спонукає дітей до активної взаємодії у системі соціальних відносин. Навчальні ігри з елементами грамоти розвивають та підтримують інтерес до таких занять, сприяють формуванню позитивної мотивації до читання. Використання інтерактивного устаткування під час навчання старших дошкільників математики допомагає закріпити, уточнити конкретне математичне зміст, сприяє вдосконаленню наочнодейственного мислення, перекладу їх у наочно-образний план, формує елементарні форми логічного мислення, розвиває почуття кольору, композиції.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

Для вивчення стану зв'язного мовлення нами був організований та проведений констатуючий експеримент. Під час обстеження стану зв'язного мовлення нами були використані методики: Н. А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільнят», Р. Е. Левіної «Вивчення рівня вступати в контакт», М. І. Лісіної «Форми спілкування», А. В. Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят», Н. І. Левшиної «Вивчення зв'язного мовлення дітей дошкільного віку».

Обстеження здійснювалося за допомогою завдань, метою яких було визначення стану сформованості таких критерій як: рівень мовленнєвого розвитку дошкільнят (Н. А. Стародубової «Основні напрямки мовленнєвого розвитку дошкільнят»), рівень розвитку зв'язного мовлення, вміння вступати в контакт, емоційне спілкування (Р. Е. Левіної «Вивчення рівня вступати в контакт»), рівень спілкування дошкільнят (М. І. Лісіної «Форми спілкування»), рівень формування діалогу у дошкільнят (А. В. Чулкової «Вивчення формування діалогу у дошкільнят»), рівень зв'язного мовлення дітей в ситуації спілкування (Н. І. Левшиної «Вивчення зв'язного мовлення дітей дошкільного віку»).

Завданням експерименту було обстежити стан зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку; визначити рівень успішності виконання завдань за методиками діагностики; представити кількісний та якісний аналіз стану зв'язного мовлення.

Кількісний аналіз дослідження показав, що високий рівень розвитку зв'язного мовлення відзначений по 1 дитині в обох групах (20%). Середній рівень виявлено у 3 дітей (60%) ЕГ так 4 дітей (80%) КГ. На низькому рівні розвитку 1 дитина в ЕГ (20%).

Якісний аналіз дослідження вказує на те що, мовлення дітей є ситуативним, безініціативним, з великою кількістю аграматизмів. Для них характерні такі труднощі, як помилки в структурі слова, диференціації звуків, непослідовне та

нелогічне будовання речень, бідний словниковий запас, часта втомлюваність від спілкування загалом. Усі діти потребують додаткової допомоги після прослуханої інструкції. Дошкільнята не складали свої висловлювання без опори на допоміжні запитання та вказівки.

Отже, із вищезазначеного випливає, що у дітей старшого дошкільного віку часто зустрічаються труднощі в розвитку зв'язного мовлення. Такі особливості зв'язного мовлення вимагають пошуків ефективних допоміжних засобів в роботі педагога.

1. Нами була розроблена методика розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами інтерактивних технологій. Згідно з результатами первісної діагностики було розроблено та створено комплекс ігрових вправ, метою яких було підвищення розвитку зв'язного мовлення дітей експериментальної групи.

Після завершення експериментального навчання нами було проведене повторне обстеження стану зв'язного мовлення, що підтвердило ефективність запропонованої експериментальної методики.

2. За результатами дослідження було виявлено, що діти експериментальної групи, які брали участь у заняттях з розвитку зв'язного мовлення із застосуванням інтерактивних технологій, суттєво покращили свій рівень зв'язного мовлення в порівнянні зі своїми результатами на констатувальному етапі та з результатами контрольної групи дітей, які участь у програмі не брали.

Кількісно можна проаналізувати результати таким чином: високий рівень розвитку зв'язного мовлення експериментальної групи підвищився на 40%, внаслідок чого середній рівень експериментальної групи знизився на 40%, а низький взагалі відсутній.

Якщо говорити про якісні зміни, то можна виділити такі уміння, які значно зросли або закінчили своє формування, як: дотримання послідовності та логічності в побудові речень; збільшення активного словника; складання описових розповідей без навідних запитань; правильне утворення

прийменникових форм; правильне узгодження іменників з прикметниками; безпомилкові закінчення. Загалом, після використаної методики, дошкільнята набагато менше припускали граматичних помилок.

Отже, експериментальна методика корекції зв'язного мовлення старших дошкільників, що базується на інтерактивних ігрових вправах є ефективною та працюючою.

ВИСНОВКИ

На сьогодні проблема корекції зв'язного мовлення є дуже важливою, адже, зв'язне мовлення відіграє одну з найважливіших ролей у становленні особистості старшого дошкільника, як майбутнього школяра, і для підготовки дитини до налаштування взаємовідносин у різних соціальних групах. Це в свою чергу формує потребу шукати шляхи подолання мовленнєвих труднощів, пов'язаних із зв'язним мовленням.

Для розв'язання означеної проблеми нами була запропонована експериментальна методика корекції зв'язного мовлення старших дошкільників. Відповідно до мети та завдань, визначених у вступі роботи, були зроблені наступні висновки.

1. На основі аналізу літературних джерел нами було з'ясувано, що інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, під час якого здійснюється взаємодія, це один з варіантів комунікативних технологій, навчання з добре організованим зворотним зв'язком суб'єктів та об'єктів навчання, з двостороннім обміном інформацією між ними, це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має цілком конкретні та прогнозовані цілі. Суть інтерактивного навчання полягає в такій організації навчального процесу, при якій практично всі учні виявляються залученими до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти та рефлексувати з приводу того, що вони знають та думають. Учень стає повноправним учасником навчального процесу, його досвід є основним джерелом навчального пізнання. Педагог не дає готових знань, але спонукає учасників до самостійного пошуку.

2. У дітей старшого дошкільного віку часто зустрічаються труднощі в розвитку зв'язного мовлення. Такі особливості зв'язного мовлення вимагають пошуків ефективних допоміжних засобів в роботі педагога. Використовуючи інтерактивні технології ми вивчаємо мову дітей в процесі спілкування з однолітками, спонукаємо їх до активної взаємодії в системі соціальних відносин, даючи можливість збагатити знання і уявлення дітей про

навколишній світ, про взаємини з однолітками і дорослими. Режим інтеракції відповідає цільовим орієнтаціям інтерактивних технологій: активізація індивідуальних розумових процесів дітей; забезпечення розуміння інформації, що є предметом обміну; індивідуалізація педагогічного впливу; досягнення двостороннього зв'язку (обміну інформацією) дитини та педагога.

3. Нами було проведено експериментальне дослідження розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку. Експериментальне дослідження складалось із трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного. На основі представлених методик діагностики розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку нами були розроблені оцінні критерії та рівні виконання завдань методики: I рівень – «високий рівень» (8-10 балів) – це повне, самостійне, логічне викладення тексту, точність, повнота використання лексики, наявність правильно оформлених простих поширених і складних речень, інтонаційна виразність, активність дитини в спілкуванні, прояв нею інтересу, розуміння інструкції для виконання з першого разу. II рівень – «середній рівень» (4-7 бали) – окремі неточності, труднощі у відтворенні тексту, поодинокі аграматизми, незначна допомога у вигляді підказок, дитина бере участь в спілкуванні частіше за ініціативою дорослого, рідко користується невербальними засобами спілкування. III рівень – «низький рівень» (0-3 бали) – помилки в структуруванні діалогу, необхідність допомоги з боку експериментатора, бідність, неточність лексики, грубі аграматизми, дитина не проявляє активності та ініціативності при спілкуванні; відсутній інтерес до завдання; вона неуважна; мовлення інтонаційно невиразне.

До експериментального дослідження ми залучали 10 дошкільників і розподілили їх на дві групи: експериментальну групу та контрольну групу по 5 дітей в кожній. Обстеження проводилися на базі дошкільного навчального закладу (ясла – садок) № 3 «Калинка» м. Суми.

Аналіз результатів констатувального дослідження показав, що високий рівень розвитку зв'язного мовлення відзначений у по 1 дитині в обох групах

(20%). Середній рівень виявлено у 3 дітей (60%) експериментальної групи та 4 дітей (80%) контрольної групи. На низькому рівні розвитку 1 дитина в експериментальній групі (20%). Таким чином, констатувальний етап експериментальної роботи показав, що є діти в обох групах, з якими треба працювати для розвитку зв'язного мовлення.

4. На констатувальному етапі була розроблена методика розвитку зв'язного мовлення з застосуванням інтерактивних технологій, яка була проведена тільки з дітьми експериментальної групи. Діти контрольної групи займались відповідно до звичайної програми. Аналіз результатів проведення контрольного етапу експерименту показав, що діти експериментальної групи, з якими проводилась програма з застосуванням інтерактивних технологій, підвищили свій рівень розвитку зв'язного мовлення. Так, якщо на констатувальному етапі експерименту в експериментальній групі була одна дитина з низьким рівнем розвитку зв'язного мовлення, то після участі в програмі з розвитку зв'язного мовлення із застосуванням інтерактивних технологій, в експериментальній групі жодної дитини з низьким рівнем не виявлено. Таким чином, контрольний етап експериментальної роботи довів важливість та значення застосування інтерактивних технологій для розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Отже, отримані показники повторної діагностики доводять ефективність запропонованої нами експериментальної методики корекції зв'язного мовлення старших дошкільників. Застосування інтерактивних технологій дозволяє педагогу розширити власний професійний потенціал, робить корекційну роботу досить продуктивною, відкриває нові творчі можливості, та розвиває комунікативні навички дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология : учеб. пособ. для студ. М.: Академический проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. 624 с.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку Я у світі / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. 3-тє вид., випр. К.: Світич, 2009. 430 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2ге вид. Київ: Академія, 2009. 376 с.
4. Бекірова Л. Е. Стан і проблеми формування готовності вчителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання. Зб. наук. пр. / ред.кол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2007. 201 с.
5. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці. Педагогіка і психологія. 2009. № 2. С. 26-31.
6. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ : Атіка, 2009. 684 с.
7. Буланова-Топоркова М.В. Педагогические технологии. Учебное пособие для студентов педагогических специальностей. Минск: Феникс, 2010. 58 с.
8. Бондаренко Н.В. Педагогічні технології // Гуманітарні технології. Київ, 2014. С.30-59.
9. Біла І. М. Теоретичний аналіз проблеми розуміння. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика: зб. наук. праць. К.: Інформаційні системи, 2011. Випуск 5. С. 71-82.
10. Бібік Н. Аналіз суперечностей у запровадженні компетентнісного підходу в шкільній освіті. Гірська школа Українських Карпат. 2015. № 12-13. С. 44-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuk_2015_1213_27 19.
11. Буркова Л. Гіпотетична побудова моделі адаптивної експертної системи освітніх інновацій. Рідна школа. 2003. № 9. С. 26-28.

12. Бухлова Н. Навчаємо вчитися: діагностика і формування самоосвітньої компетентності дітей. К.: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіціна, 2006. 128 с.
13. Васильєва Л. Я. Роль ігрових технологій у навчанні // Науковий вісник МДПУ. Пед. науки. Вип. III. Т. I. Миколаїв. 2000. № 3. С. 169-175.
14. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти особливості управління // Освіта і управління. 2003. т. 6. №3. С. 97–104.
15. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
16. Вовковінська Н. Корисні поради або «мультимедіа власними руками». Н // Інформатика. 2006. №11(347). С. 37.
17. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 2007. 376 с.
18. Гончаренко Л. М. і Костенко О. І. Використання ІКТ для підвищення якості навчання. Освіта.UA. Методика та технологія. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27861/
19. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників , навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Я у світі» Видавництво «Світоч», 2009. 144 с.
20. Гречишкіна І. А. Лінгво-дидактичні основи становлення мовлення у дітей молодшого дошкільного віку. Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 67 : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 66–68.
21. Гречишкіна І. А. Методика пропедевтичної роботи навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку. Humanitarium –

- Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.); Ніжин (Чернігів.обл.): Лисенко М. М., 2019. Том 44. Вип. 2: Педагогіка. С. 34-40.
22. Дибкова Л. М. Інформатика та комп'ютерна техніка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 320 с.
 23. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк, авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білооскаленко [та ін.]. Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
 24. Дитина в дошкільні роки: комплексна освітня програма / автор. колектив: А. М. Богуш, Л. В. Зданевич, К. Л. Крутій та ін.; наук. кер. проф. К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ „ЛПІС” ЛТД, 2016. 205 с.
 25. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
 26. Захарченко В. Г. Формування зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1997. 24 с.
 27. Зязюн І. Технологізація освіти як історична неперервність. Неперервна педагогічна освіта. Теорія і практика. 2001. Вип.1. С. 73-85.
 28. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативноцелевая основа компетентностного подхода в образовании. М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 41 с.
 29. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учебник. 3е изд., пересмотр. М. : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2010. 448 с.
 30. Зубченко О. С. Характеристика сучасних мережених педагогічних технологій. Зміст і технології шкільної освіти: Матеріали звітної конференції інституту педагогіки АПН України. Київ : Пед. думка, 2006. Ч. 1. С. 35.

31. Інформаційно-комунікаційні технології в педагогічній освіті: навч. посіб. за наук. ред. О. М. Пехоти, Т. В. Тихонової. Миколаїв : Іліон, 2013. 252 с.
32. Інформаційні технології : навч.метод. посібник. М.І. Жалдак, О.А. Хомік, І.В. Володько, О.М. Снігур. Київ : РННЦ «ДІШТ», 2003. 197 с.
33. Ігнат'єва С.А. Мовленнєвий розвиток. Старша група. Дошкільна освіта «Я у світі». Видавництво «Ранок», 2010. 166 с.
34. Иванова Л.Н. Интерактивные формы обучения: учеб. пособие. М., 2007. 164 с.
35. Калмикова Л. О., Харченко Н. В., Дем'яненко С. Д., Порядченко Л. А. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: монографія. Київ: „ПП Медведєв”, 2007. 304 с.
36. Калмикова Л. О. Психологія розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07 / НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ, 2011. 462 с.
37. Коченгіна М. Навчання зв'язного мовлення. Початкова освіта. 2006. № 12. С. 35.
38. Кравцова Л. В., Кравцов Г. М. Мультимедія новий етап в сучасній освіті. Збірник наукових і методичних статей «Метода». К. 2016. №4. С. 19-23
39. Кравчишина О. О. Формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів : дис. на здобуття наук. ступ. кандидата пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Старобільськ, 2018. 299 с.
40. Комп'ютерні технології в освіті: навч. посібн. За ред. Ю. С. Жарких, С. В. Лисоченко, Б. Б. Сусь, О. В. Третьак. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 239 с.
41. Люблінська Г. О. Дитяча психологія. К.: Вища школа, 1974. 355 с.

42. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. Москва: Просвещение, 1969. 214 с.
43. Лурия А. Р. Речь и мышление: материал к курсу лекций по общей психологии. М: Изд-во Москов. унта, 1975. 170 с.
44. Луцан Н. І. Методика розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку за текстами українських народних ігор : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання” / Південноукр. держ. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 1995. 186 с.
45. Мандрик Н. В. До проблеми сучасного уроку української мови, оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць. Наукові записки рівненського державного гуманітарного університету. 2014. Випуск 8 (51). С.15-18.
46. Мазоха Д. С. Педагогіка. К.: Центр початкової літератури, 2005. 232 с.
47. Петрікова Н. І. Упровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховний URL: Взято з http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/33682/
48. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : Вид-во А.С.К., 2004. 192 с.
49. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.метод. посібник. Київ : А.С.К., 2016. 144 с.
50. Сухар В.Л. Розвиток мовлення. Конспекти комплексних занять. Старша група / Дошкільна освіта «Я у світі». ТОВ Видавництво «Ранок», 2009. 85 с.
51. Хуторской А. В. Компетентностный подход в обучении : науч.метод. пособ. Москва : Издво «Эйдос» ; Издво Инстта образования человека, 2013. 184 с.
52. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології. навчальний посібник, Дніпро, Україна: НМетАУ, 2017. 230 с.

53. Ataran M., Critical analysis approach on IT development in education, Conference curriculum in the age of information and communication technology. Tehran University. 2003. 145 p.
54. Lowry R. Electronic Presentation of Lecture. Effect upon Student Performance. University Chemistry Education. 2018. Vol. 13. № 1. URL : [http:// www.rsc.org/images/Vol_3_No1_tcm187036.pdf#page=20](http://www.rsc.org/images/Vol_3_No1_tcm187036.pdf#page=20)
55. Pike D., Lynch S., Beckett C. The playground of the mind: teaching literature at university. Multidisciplinary perspectives on play from birth and beyond. International perspectives on early childhood education and development. Vol 18. Singapore : Springer, 2018. P. 129-150.

ДОДАТКИ

Додаток А

Конспект з освітньої галузі «Розвиток мовлення» з використанням інтерактивних технологій для дітей старшого дошкільного віку на тему: «Ігри Діда Буквоїда»

Мета: розвивати вміння ігрового та ділового спілкування з дорослими та однолітками, бажання брати участь у спільній колективній діяльності.

Програмний зміст:

Освітня область «Комунікація»

- актуалізація знань про голосні, приголосні (тверді та м'які) звуки;
- розвиток зорової та слухової уваги, звукобуквенного синтезу та аналізу, здатності концентрувати увагу;
- вправа складання слів із перших звуків інших слів; у доборі слів із цим складом;
- вдосконалення навички читання складів та слів;

Освітня галузь «Соціалізація»

- розвиток уміння працювати у команді, виконувати спільну справу, уміння домовлятися.

Зміст НОД:

В.: Сьогодні до нас у гості хтось прийде? Я знаю, що в його назві три звуки, перший м'який приголосний, другий голосний, а третій твердий приголосний (на мольберт виставляються позначення, діти висловлюють припущення, а може це кит). Хто це ви здогадалися. Не біда, зараз дізнаєтесь, якщо загадку відгадуєте:

Він у казці знайомій про курочку Рябу.

І в веселій казці, де рінку все тягнуть.

Несе до нього у коробі онуку ведмідь.

Він сивенький у казках.

То хто ж він? (Дід).

В.: Чи підходить ця звукова схема до слова дід. Доведіть (всього три звуки, один голосний і два приголосних)

В.: Наш дід – не простий. Це Дід Буквоїд!

Екран

В.: Так, так це я, Діду Буквоїду, я запрошую вас...! А куди вас запрошую, я забув! Ось тут написано, тільки я не втримався і деякі літери погриз, якщо прочитаєте, тоді дізнаєтесь.

Екран КРАЇНА ЗНАНЬ

В.: А що то за країна така?

Д.: Я запрошую вас до цієї країни!

В.: (Звертається до дітей) Ви згодні? Цікаво дізнатися, що то за країна?

Інтерактивний прийом «Ланцюжок»

Д.: Шлях до цієї країни не близький, на нас чекають різні труднощі в дорозі, ви готові до них?

А ось щоб дізнатися, що ж нам допоможе подолати всі труднощі, необхідно розставити літери в міру зростання цифр, для цього встаньте в ланцюжок.

Екран (літери з номерами безладно)

(Діти беруть літери, вибудовують слово.)

В.: Що ж у нас вийшло, давайте прочитаємо. (Спостерігачі перевіряють, читають дружба)

Інтерактивна технологія «Велике коло»

Екран

Д: Правильно! А прислів'я про дружбу ви знаєте?

П: Гра «Велике коло» допоможе нам дізнатися, скільки ми знаємо прислів'їв про дружбу.

Встаньте в коло і нагадайте всім правила гри.

Встають у коло і промовляють правила гри: кожен має право висловити свою думку, не перебивати, дослуховувати думку іншого до кінця, не

повторювати чужі відповіді, висловивши свою думку подати руку дитині, що стоїть поруч, домовитися хто з дітей підведе підсумок.

В.: Ну, що діти, давайте почнемо, згадувати прислів'я про дружбу.

В.: Діти, домовтеся, чиє прислів'я вам видалося найцікавішим і запропонуйте цій дитині повторити її ще раз.

П.: Друзі потрібні кожному і дорослому та дитині. Друг допоможе впоратися з бідною, важким завданням, а нам дружба допоможе дістатись країни знань.

Інтерактивна технологія «Хоровод»

Екран

Д: І ось перша гра «Ланцюжок слів». Ось вам кубик. Я почну, а ви продовжите, моє слово (літера).

(Діти по черзі називають слова на останній звук слова та передають кубик з літерами.)

Д.: молодці, ніхто не помилився, довгий ланцюжок слів у вас вийшов.

Інтерактивна технологія «Робота в парах»

Екран

Д: пропоную вам гру «Збери слово» (зразок)

В.: Діти, щоб ви швидше впоралися із завданням від Діда Буквоєда, знайдіть собі пару, з ким би ви хотіли сьогодні пограти. (дають картки)

Зібравши слова, домовтеся, хто відповідатиме, необхідно прочитати слово та пояснити його значення.

(Кожна пара вибирає собі картку з картинками, визначає перший звук у назві картинки та позначає його відповідною літерою.)

Інтерактивна технологія «Карусель»

Екран

Д.: Скажіть, Ви любите кататися на «Каруселі». Пограємо в гру?

Знайдіть собі пару та домовтеся, хто буде у зовнішньому колі, а хто у внутрішньому.

(Домовляються, хто буде у зовнішньому колі, а хто у внутрішньому, згадують правила співпраці: дослуховувати відповіді, у разі потреби виправляти помилки, здійснювати перехід по бавовні.)

В.: Діти, що стоять у внутрішньому колі, називають твердий приголосний, а діти, що стоять у зовнішньому колі, називають м'який приголосний.

(Діти активно взаємодіють один з одним, закріплюють тверді та м'які приголосні.)

В.: Вам сподобалася наша «карусель», катаючись ви згадали, що згодні звуки можуть бути... (твердими та м'якими).

Фіз. Хвилинка

Д.: Чудово! А зараз ми трохи розізнаємося разом з моєю подружкою Мишкою-Норушкою. Будьте уважними, повторюйте за нею.

Інтерактивна технологія «Акваріум»

Екран (будиночок з віконцем-звуковий ряд, поруч звірятка лисиця, вовк, заєць, тигр.)

В.: А тут, що за суперечка, що трапилося друзі, але у відповідь лише «я», «я»...

Д.: Допоможіть розібратися, кому оселитися в цьому будиночку, .: У цьому будинку зможуть оселитися ті тварини, назва яких підійде до даної схеми.

В.: А щоб це дізнатися, треба розділитись на дві групи.

Усього вас вісім чоловік, отже, у кожній групі має бути (чотири особи). Домовтеся, хто з ким буде в групі, і вирішіть, яка група виконуватиме завдання, а яка група буде в ролі «спостерігачів».

(Домовляються, хто виконуватиме завдання, а хто буде в ролі «спостерігача», уточнюють правила співпраці.)

(Діти проводять звуковий аналіз слова та активно взаємодіючи з'ясовують хто живе у будиночку.)

В.: Давайте право на аналіз надамо групі «спостерігачів».

В.: Ви згодні, що в цьому будиночку може жити лисиця, доведіть, але спочатку домовитися хто ж відповідатиме? (Лисиця, тому що в цьому слові чотири звуки, два голосних і один твердий і один м'який приголосний звук)

Д.: Все правильно! Це лисиця!

Інтерактивна технологія «Дерево знань»

Екран (дід)

Д.: Діти, подивіться, на моє «Дерево знань».

Сьогодні воно допоможе вам знайти слова, в яких є ці склади.

В.: Виберете собі пару, з ким гратимете.

Візьміть з «дерева знань» картку, прочитайте склад і підберіть до нього такі картинки, у назві яких є цей склад, після виконання завдання домовтеся, хто відповідатиме.

(Кожна пара вибирає картку та підбирає відповідні картинки.

Обговорюють вибір картинок, домовляються, хто з пари відповідатиме.)

Д.: Молодці, все правильно.

Ви подолали важкий шлях, упоралися з усіма завданнями!

В.: Так, але найголовнішого ми так і не дізналися, що ж це за країна знань?

Д.: Домовтеся, з ким би ви хотіли пройти останнє випробування, знайдіть собі пару, викладіть літери в міру зростання цифр. (Діти виконують завдання) Прочитайте, що ж у вас вийшло?

В.: домовитися, хто відповідатиме?

Екран (школа).

Д.: Так, так це і є та сама країна знань! Хочу вас нагородити такими медальками, на яких написано («Ласкаво просимо до школи!»).

Доброго шляху друзі!

Діти: Дякую! До побачення!

Інтерактивна технологія «Інтерв'ю»

(Дитина, використовуючи мікрофон, ставить дітям питання. Діти домовляються між собою і обирають журналіста, який ставить запитання.)

П: Діти підійдіть, будь ласка, до мене. Про те, що вам здалося найскладнішим і яке завдання найбільше сподобалося, розкажіть кореспондентові. Хто хоче бути кореспондентом?

Дитина журналіст ставить запитання:

- Чим сьогодні займались?
- Що нового ви сьогодні дізналися?
- Що вам сподобалось?

П: Ви порадували мене своїми відповідями. Кожен чимось відзначився; ви багато знаєте про літери та звуки; цікавими були відповіді питання; вмієте слухати відповіді своїх друзів, були доброзичливими, тому на прощання подаруємо один одному посмішку.